Хмельницький національний університет
Навчальний центр заочно-дистанційної освіти
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів за матеріалами АТ «ТАСКОМБАНК»

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва

КВРФБС. 013729.01.00.00

Виконала студентка ІІ курсу, групи ФБСмд-22-1 _____ Світлана ШВИДКА
Підпис, дата Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник д-р екон. наук, професор _____ Ніла ХРУЩ
Науковий ступінь, посада Підпис, дата Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер: _____ _____
Підпис, дата Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри ФБСС _____ Ніла ХРУЩ
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

____ _____ 2023 р.

Хмельницький 2023

Зміст

С.

Вступ 5

1 Теоретичні основи управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів 8

1.1 Інвестиційна діяльність банку на ринку цінних паперів 8

1.2 Політика управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів 18

2 Аналітична оцінка стану та ефективності управління інвестиційною діяльністю банків на ринку цінних паперів 28

2.1 Аналіз банківських інвестицій на ринку цінних паперів України у 2018-2022 роках 28

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «ТАСКОМБАНК» у 2020-2022 роках 39

3 Напрями вдосконалення управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів за матеріалами АТ «ТАСКОМБАНК» 52

Висновки 67

Список використаних джерел 71

Додатки 77

Вступ

В нашій країні реалізована банкоцентрична модель фінансового посередництва, що означає провідну роль саме банків у реалізації найбільших обсягів фінансових операцій у всіх сферах економіки, і також виступають маркет-мейкерами на ринку цінних паперів. На цьому ринку вони виконують багато ролей, зокрема: інституційні інвестори, фінансові посередники, емітенти цінних паперів, а також установи, котрі забезпечують функціонування інститутів ринкової інфраструктури. Ефективна організація інвестиційного портфеля банків відіграє домінуючу роль в управлінні вітзичняними установами, адже значну частину активів банківської системи представлено саме вкладеннями в цінні папери. В умовах сьогодення державні цінні папери виступають основним інструментом залучення фінансових ресурсів на потреби державного бюджету, що сприяє підтримці економіки країни у воєнний час.

Дослідженню проблем управління інвестиційною діяльністю банків на ринку цінних паперів в Україні присвячено достатньо праць вітчизняних учених, таких як: Береславська О. І., Болдова А. А., Вовчак О. Д., Кириченко О., Кльоба Л. Г., Луців Б. Л., Мозговий О. М., Пересада А. А., Приказюк Н. В., Примостка Л. О., Пшик Б. І., Сидоренко В. А., Стечишин Т. Б., Харченко А. М. та інших. Однак, віддаючи належне досягненням фундаментальних та прикладних досліджень, необхідно відзначити, що недостатньо уваги було присвячено окремим теоретично-методичним та практичним аспектам інвестиційної діяльності банківських установ на ринку цінних паперів, особливості її провадження в умовах воєнного стану, уповільнення ділової активності та кризових явищ в економіці.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток теоретичних та методичних положень, розробка науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів.

Для досягнення зазначеної мети у роботі було поставлено та розв’язано такі завдання:

– дослідити економічну сутність інвестиційної діяльності, склад та істотні характеристики інвестиційних вкладень банків на ринку цінних паперів;

– обґрунтувати складові формування політики управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів;

– здійснити аналіз банківських інвестицій на ринку цінних паперів України у 2018-2022 роках;

– дати загальну характеристику діяльності та оцінку інвестування на ринку цінних паперів АТ «ТАСКОМБАНК» у 2020-2022 роках ;

– визначити напрями вдосконалення процесу управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів.

Об’єктом дослідження виступають процеси управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні положення й рекомендації щодо підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів.

Методи дослідження. В процесі написання кваліфікаційної роботи використовувалися загальнонаукові методи дослідження, а саме: теоретичне узагальнення (для визначення сутності економічних категорій «інвестиції», «банківська інвестиційна діяльність»); методи аналізу, синтезу, дедукції та індукції (під час дослідження закономірностей та характерних рис розвитку інвестиційної діяльності банків); методи логічного узагальнення, порівняння, групування та систематизації (під час виявлення переваг та недоліків в управлінні інвестиційною діяльністю банків на ринку цінних паперів); статистичний аналіз (аналіз ринку цінних паперів України та інвестування банків на ньому) та логічне узагальнення (обґрунтування організаційної моделі управління інвестиційною діяльністю АТ «ТАСКОМБАНК» на ринку цінних паперів).

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є законодавчі акти та нормативно-правові документи, що регулюють інвестиційну діяльність

банківських установ, статистичні дані НКЦПФР, НБУ та окремих банків, фінансова звітність банків України, фінансова звітність АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 роки, наукові праці зарубіжних та вітчизняних науковців з теми дослідження.

Наукова новизна одержаних у кваліфікаційній роботі результатів полягає у наступному:

дістало подальшого розвитку:

– трактування поняття «банківська інвестиційна діяльність» та класифікація банківських інвестицій на основі поєднання джерел походження коштів та ступеню ризикованості активів, що уточнює елементи формування та реалізації політики управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів;

– концептуальні засади управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів, шляхом конкретизації змістового та структурного наповнення організаційної моделі управління інвестиційною діяльністю банку, визначення завдань та етапності дій суб'єктів управління на базі матеріалів АТ «ТАСКОМБАНК», що підвищує ефективність управлінського процесу та сприяє вдосконаленню організаційного забезпечення процесу управління інвестиціною діяльністю вітчизняних банків на ринку цінних паперів.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було апробовано на IV Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (16 листопада 2023 р., м. Хмельницький, ХНУ) та опубліковані у науковій праці (обсягом 0,24 друк. арк.).

Обсяг та структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 70 сторінок, робота містить 20 таблиць, 21 рисунок, 4 додатки та список використаних джерел із 56 найменувань.

1 Теоретичні основи управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів

1.1 Інвестиційна діяльність банку на ринку цінних паперів

Інвестиції в ринковій економіці відіграють важливу роль в стимулюванні сталого розвитку економіки, оскільки забезпечують перетік капіталу між її галузями та сферами. Саме через таку важливу роль, що відіграють інвестиції у економіці, інвестиційна діяльність та інвестиції постійно перебувають у фокусі уваги науковців.

У «Новому словнику іншомовних слів» подано таке визначення: «інвестиція (нім. Investition, від лат. Investire – вкладати) – довгострокове вкладення капіталу в будь-яке підприємство, справу, особливо за кордоном, щоб отримати прибуток [27]. Однак, завдяки багатогранній природі та різноманітності проявів інвестиційної діяльності на даний час не існує однозначного визначення даного терміну у науковій літературі (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Трактування терміну «інвестиції» у науковій літературі

Джерело, автор	Визначення
1	2
Законодавча база	
Закон України «Про інвестиційну діяльність»	«Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [41].
Податковий кодекс	«Інвестиції – господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно» [33].

Кінець таблиці 1.1

1	2
Наукова література	
Матюшенко І. Ю.	«Інвестиції – це вкладення капіталу в будь-якому вигляді в ту чи іншу справу для подальшого його збільшення або збереження » [24].
Приказюк Н.В.	«Інвестиції – це кошти, цінні папери, рухоме та нерухоме майно, майнові права, інтелектуальні цінності та інші цінності, що вкладаються в різні об’єкти підприємницької та інші види діяльності з метою отримання прибутку чи досягнення інших визначених цільових установок » [35].
Ярошевич Н.Б.	«Інвестиції – це цілеспрямоване вкладення капіталу на певний термін у будь-якій формі в ту чи іншу справу для подальшого його збільшення або збереження» [55].
Скоробогатова Н. Є.	«Інвестиції – всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект» [47].

Різниця у підходах до трактування поняття «інвестиції» зумовлена різноманіттям їх форм та об’єктів вкладення коштів. Спільною ж рисою є те, що будь-які інвестиції є вкладенням капіталу із метою наступного його примноження. Відповідно, банківські установи, що виконують роль фінансового посередника на ринку, акумулюючи вільні кошти та вкладаючи їх з метою примноження, щоб отримати прибуток для себе та своїх вкладників, котрі довірили їм заощадження, і будуть по суті найбільшими інвесторами у економіці. Економічна природа їх діяльності спонукає банки шукати вигідні, прибуткові напрями вкладання коштів. Звичайно, тут слід розділяти кредитну та інвестиційну сторони банківської діяльності. У зв’язку із тим, що банківські інвестиції є вкладеннями коштів на певний відрізок часу з метою отримання прибутку, то із цієї точки зору практично всі активні операції банків можуть бути розглянуті в якості інвестиції. Аби уникнути плутанини в тлумаченні термінів зауважимо на таких відмінностях кредитних операцій та інвестиційних операції банків:

- під час інвестування яких банки є ініціаторами інвестицій, тоді як під час кредитування ініціатива залучення коштів надходить від позичальника;

- більш тривалий період часу потрібен для реалізації саме інвестицій (за рідкісним виключенням), тоді як у кредитуванні чітко визначається термін погашення позики;

- інвестування, особливо в цінні папери, являє знеособлену угоду, тоді як кредитування передбачає активну взаємодію між позичальником та банком-кредитором.

Оскільки, визначаючи відмінності кредиту та інвестицій у банківській діяльності, ми вже означили певні види інвестицій, то логічно розглянути їх всі та виокремити ті, котрими займаються переважно банки (рисунок 1.1).

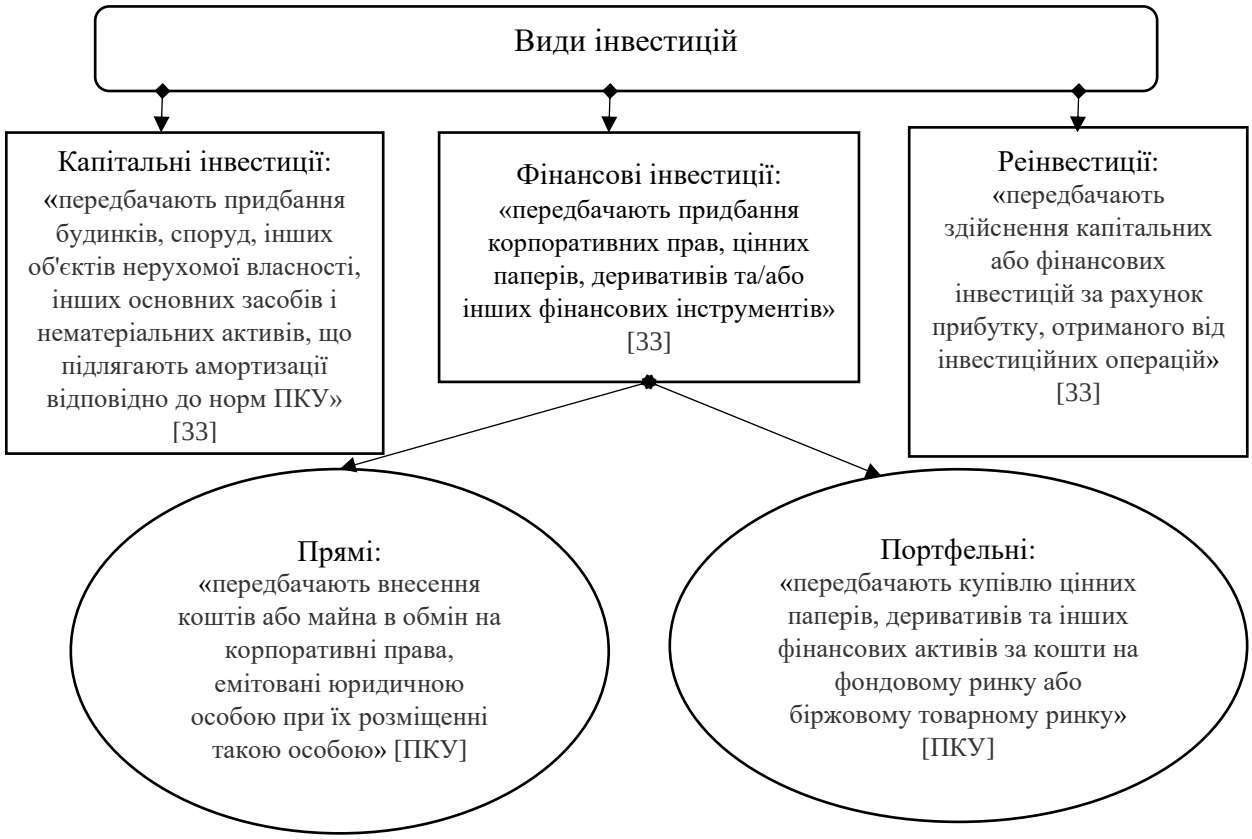

Рисунок 1.1 – Види інвестицій відповідно до статті 14 Податкового кодексу [33]

Виходячи із теми кваліфікаційної роботи, ми розглядатимемо саме фінансові інвестиції, тому доцільно зауважити, що за критерій розмежування прямих та портфельних інвестицій у розвинутих ринкових країнах слугує

частка в об’єкті інвестування. Прямою вважається така інвестиція, частка участі якої забезпечує реальний вплив на процеси прийняття рішень. Нею загально прийнято вважати 10% і більше. Проте, якщо навіть частка інвестора складає понад 10%, але він не має контролю над об’єктом інвестування, то дана інвестиція не визнається як пряма.

Стаття 2 Закону України «Про інвестиційну діяльність» визначає, що: «інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій» [41]. Також частина четверта цієї статті визначає, що «інвестиційна діяльність з цінними паперами провадиться у порядку, встановленому законодавством про ринки капіталу» [41].

Своєрідним ланцюгом сполучення між ринком капіталів і ринком грошей є ринок цінних паперів, що являється одним із найбільш динамічних сегментів фінансового ринку. Висока дохідність, хоч і за високої ризиковості, операції з цінними паперами є альтернативним джерелом доходів банківських установ.

Відповідно статті 4 до Закону України «фондовий ринок (ринок цінних паперів) – це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо емісії (видачі), обігу, виконання зобов’язань, викупу та обліку цінних паперів (у тому числі деривативних цінних паперів)» [42].

Згідно статті 6 цього ж Закону одними із кваліфікованих інвесторів є банки. Потреба в інвестиційній діяльності комерційних банків пояснюється взаємозалежністю банківської системи та економіки загалом. Адже, з одної сторони, банки зацікавлені в стабільному економічному середовищі, а з іншої – стабільність економічного розвитку суттєво залежить від ступеня надійності банківської системи.

Термін «інвестиційна банківська діяльність» історично з’явився у Великобританії в середині XIX століття, коли тогочасні банки почали повністю брати на себе обслуговування нових випусків цінних паперів із метою подальшого їх продажу від свого імені кінцевим інвесторам. Інвестиційна банківська діяльність ґрунтувалась тоді на двох поняттях: сприяння в укладенні позикових договорів та створення консорціумів з розміщення цінних паперів.

На сьогодні не існує уніфікованого підходу до поняття «банківські інвестиції». Слід також зазначити, що частина науковців говорить саме про операції, а тому проаналізуємо підходи різних дослідників даної проблематики (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Визначення термінів «банківські інвестиції» та «інвестиційна діяльність банку» науковцями

Автор	Визначення
1	2
Примостка Л.О.	«Банківські інвестиції – фінансова форма інвестування, тобто вкладення в довгострокові цінні папери, паї, частки, статутні фонди» [36]
Болдова А.А., Романова Г.І.	«Інвестиційна банківська діяльність – це діяльність банку, метою якої є отримання прибутку та інших вигод шляхом проведення інвестиційних банківських операцій, а також надання інвестиційних та інших банківських послуг клієнтам, конкретним втіленням яких є створення та реалізація інвестиційного банківського продукту різної складності і наповнення» [8]
Галенко О. М.	«Економічна суть інвестиційної діяльності банку зводиться до фінансових інвестицій (довгострокові цінні папери, паї, частки, вкладення у статутні капітали тощо) та реальних інвестицій(матеріальні та нематеріальні активи)» [13]
Стечишин Т.Б., Луців Б. Л.	«Банківські інвестиції – це вкладення ресурсів банку в різні види цінних паперів з метою отримання доходу у формі дивідендів та забезпечення належного рівня платоспроможності шляхом вкладення коштів у високоліквідні цінні папери;» [49]
Кльоба Л.Г.	«Банківська інвестиційна діяльність — це діяльність, зосереджена на активному залученні інвестиційних ресурсів та ефективному вкладенні банком реальних та фінансових інвестицій, а також сприянні підприємствам у залученні інвестицій, з метою отримання прибутку та максимального задоволення потреб клієнтів у ресурсах, необхідних для реалізації інвестиційних проектів» [19]
Н.І.Демчук, О.В. Довгаль, Ю.П.Владика	«Економічна суть інвестиційної діяльності банку зводиться до фінансових інвестицій (довгострокові цінні папери, паї, частки, вкладення у статутні капітали тощо) та реальних інвестицій (матеріальні та нематеріальні активи)» [3]
Харченко А.М.	«Банківські інвестиційні операції — це операції з вкладення від імені банка як власних, так і залучених коштів на обмежений строк з метою одержання прибутку з рахуванням рівня доходності й ризику» [54]
«Банківська інвестиційна діяльність – це діяльність банків на ринках капіталу та на організованих товарних ринках з метою розміщення акумульованих фінансових ресурсів від свого імені та від імені клієнтів банку в інструменти цих ринків задля отримання доходів»*	

* запропоновано автором

Банки у своїй щоденній діяльності проводять багато різноманітних операцій, котрі забезпечують проведення грошових розрахунків та платежів підприємств, організацій, установ та фізичних осіб, мобілізацію, накопичення та перетворення тимчасово вільних грошових коштів, заощаджень клієнтів та доходів населення в капітал, що активно діє, «працює» та інвестується.

В результаті проведеного дослідження ми побачили, що нормативно-правові акти не регламентують трактування поняття «інвестиційні операції банків», а оскільки банківські інвестиційні операції в основі своїй пов’язані з купівлею-продажем цінних паперів, то такі вітчизняні науковці як Д. І. Дема, І. В. Абрамова, Л. В. Недільська, пропонують визначати їх як фондові операції: «фондові операції (операції з цінними паперами) – це дія з цінними паперами чи коштами на ринку цінних паперів для досягнення поставленої мети» [14].

Даний підхід є цікавий тим, що конкретизує вже напрями в середині самої інвестиційної діяльності банку, оскільки відокремлює купівлю-продаж цінних паперів на фондовому ринку від інвестування в асоційовані та дочірні компанії та об'єкти інвестиційної нерухомості. Відповідно до цього, далі проведемо аналіз підходів науковців до класифікації вже самих банківських інвестицій за різними ознаками (таблиця 1.2).

Таблиця 1.3 – Наукові підходи до класифікації банківських інвестицій

Автори	Критерій	Види
1	2	3
Васюренко О.В. [11]	за сферою (напрямом) інвестування	у сферу економічних проектів
		у цінні папери
		у передові технології, у виробничу й нематеріальну сфери
Кльоба Л.Г. [21]	за об’єктами вкладення	реальні
		фінансові
	за строками	короткострокові
		середньострокові
		довгострокові
	за галузями	будівництво
		транспорт
		сільське господарство тощо
	за величиною ризику	надійні
		середньоризикові
		високоризикові
	за метою вкладень	багатоцільового призначення
		одноцільового призначення
	за територіальною приналежністю	в середині країни
		за кордоном

Кінець таблиці 1.3

1	2	3	
Мороз А.М., Савлук М.І., Пуховкіна М.Ф. [4]	за об'єктами	інвестиції у цінні папери	
		прямі банківські інвестиції	інвестиції у власну діяльність
			інвестиції в інші види діяльності
Демчук Н.І., Довгаль О.В., Владика Ю.П. [3]	за об'єктом вкладення коштів	фінансові інвестиції	
		капітальні, реальні інвестиції	
		внутрішні інвестиції	
	за метою вкладення коштів	прямі	
		портфельні	
	за термінами вкладення коштів	поточні	
		довгострокові	
Харченко А.М. [54]	за видами операцій, які здійснює банк:	операції з кредитування, заснованого на інвестиційних цілях;	
		операції з цінними паперами	
		операції з вкладення коштів у корпоративні права	
		операції із залучення банками коштів на інвестиційні цілі	
	за способом вкладання коштів	операції з вкладання коштів у реальні інвестиції	
		операції з вкладання коштів у фінансові інвестиції	

Джерело: складено на основі [3, 4, 11, 21, 54]

Як бачимо із наведених у таблиці 1.3 класифікаційних розподілів банківських інвестицій більшість включають визначений у Податковому кодексі поділ їх на реальні та фінансові, а далі вже виокремлюють певні особливості по термінах, інструментах та галузях вкладання коштів.

Класифікація інвестицій має важливе значення в контексті управління ними, оскільки дозволяє розробляти диференційовані підходи із врахуванням специфіки окремих видів інвестиційних вкладень банку. Пропонуємо доповнити класифікаційний розподіл банківських інвестицій на основі поєднання двох критеріїв, а саме джерел походження коштів, що йдуть на інвестування, та ступеню ризикованості активів, в які ці кошти вкладаються (рисунок 1.2).

Отримуємо, відповідно, умовних дев'ять груп інвестиційних вкладень банку, адже, походження коштів та ступінь ризикованості відіграють важливу роль в управлінні інвестиційною діяльністю банку. Наприклад, підхід до інвестицій у високо ризикові активи за рахунок залучених джерел суттєво відрізнятиметься від управління інвестиціями у низькоризикові активи за рахунок власних джерел, тобто прибутку банку.

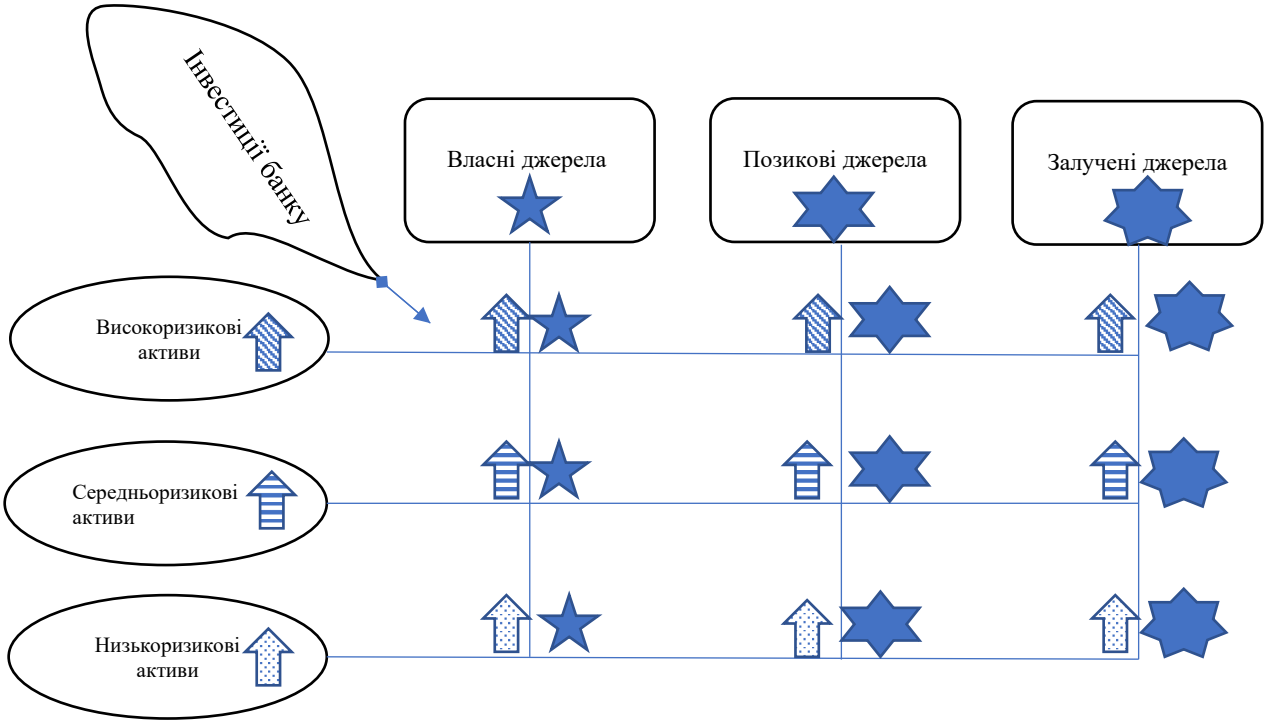

Рисунок 1.2 – Класифікація банківських інвестицій на основі поєднання джерел походження коштів та ступеню ризикованості активів (запропоновано автором)

Наявність такого виду як інвестиції у цінні папери у кожній з проаналізованих праць яскраво висвітлює провідну роль саме цього напрямку інвестиційної діяльності банків. Відповідно до Закону «Про банки та банківську діяльність» : «банк здійснює професійну діяльність на ринках капіталу на підставі ліцензії, що видається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку» [37].

На рисунку 1.3 продемонстровано місце інвестиційних операцій на ринку цінних паперів у загальній сукупності операцій банку.

У відповідності із статтею 47 Закону України «Про банки та банківську діяльність» банки, в частині діяльності на ринку цінних паперів «банк, крім надання фінансових послуг, має право здійснювати також діяльність щодо: інвестицій; випуску власних цінних паперів; зберігання цінностей (у т.ч. щодо обліку і зберігання цінних паперів), надання послуг адміністратора за випуском облігацій» [37]. З цього можна узагальнити розподіл банківських операції на ринку цінних паперів на такі: емісійні, інвестиційні, посередницькі операції та

розрахунково-касові та інші, котрі пов‘язані із обслуговуванням ринку цінних паперів.

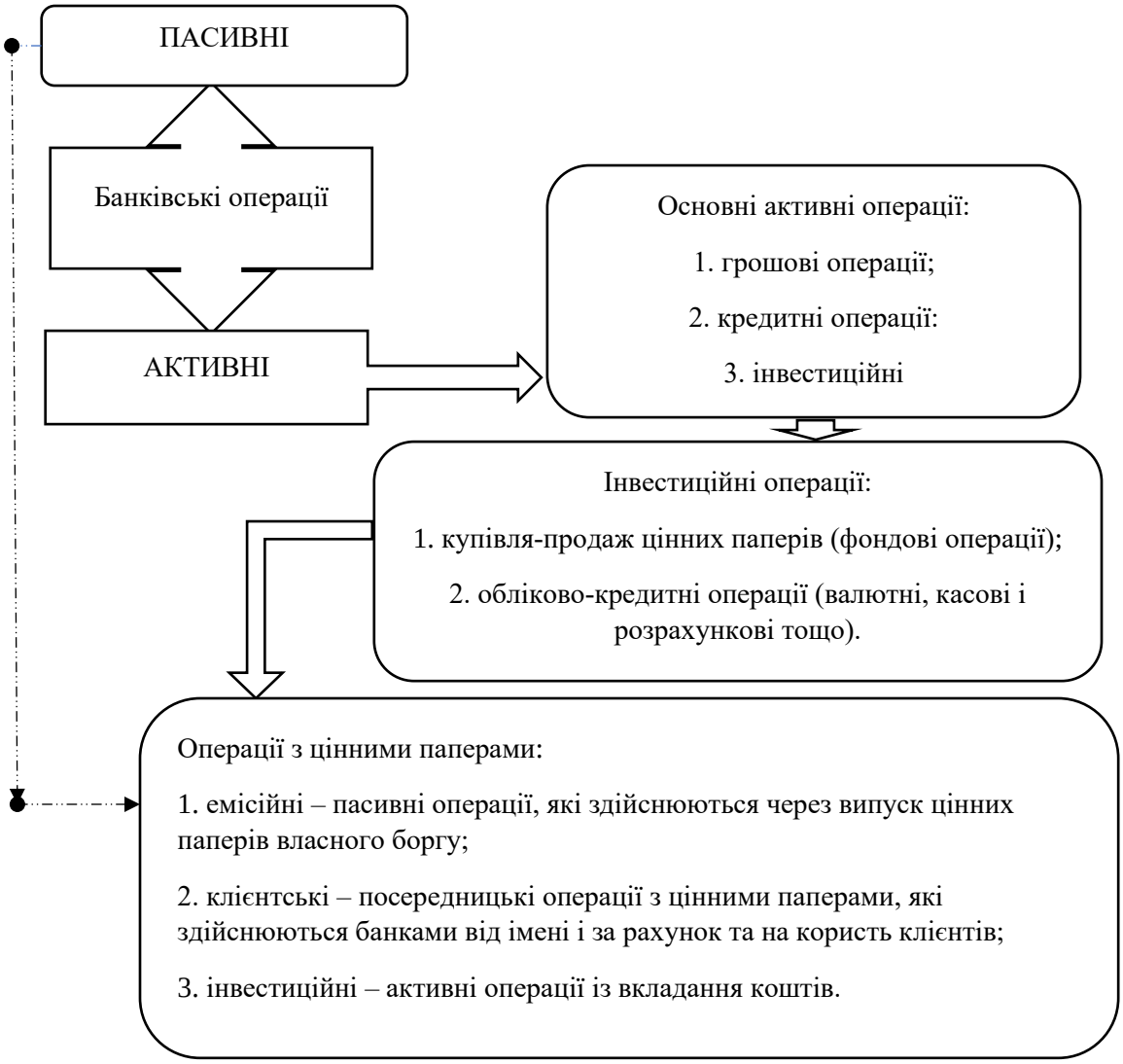

Рисунок 1.3 – Місце інвестиційних операцій на ринку цінних паперів у загальній сукупності операцій банку (складено на основі [51])

Інвестиційні операції банків на ринку цінних паперів мають на меті обслуговування власних інвестиційних потреб банку, і якщо вони реалізуються ним за власний рахунок, то тут банк відіграє роль інвестора на ринку цінних паперів з метою отримання прибутку від портфельних інвестиції та з метою отримання прибутку через участь у капіталі інших суб’єктів господарювання через прямі інвестиції. В результаті цього у банку формується інвестиційний портфель цінних паперів.

Також, банки можуть здійснювати операції із цінними паперами від імені та за дорученням своїх клієнтів, і це вже буде обслуговування інвестиційних операцій клієнтів. Невід'ємною частиною реалізації інвестицій виступають і допоміжні послуги банків, котрі супроводжують інвестиційний процес (рисунок 1.4)

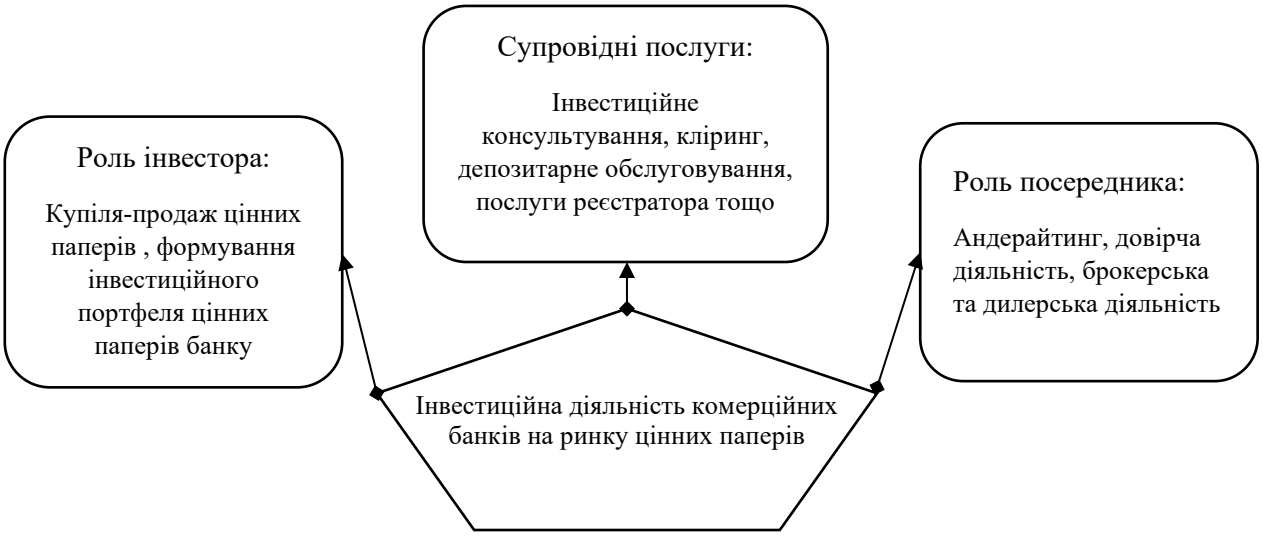

Рисунок 1.4 – Напрями інвестиційної діяльності комерційних банків на ринку цінних паперів (узагальнено та виокремлено автором на базі [5])

Варто наголосити, що одним із елементів уможливлення існування усіх цих процесів є фінансові інструменти ринку цінних паперів, тобто цінні папери, котрі є основним об'єктом купівлі-продажу банками на цьому ринку. Закон «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» у статті 8 дає перелік цінних паперів та їх класифікацію за сутнісними ознаками:

- за порядком їх розміщення або видачі : емісійні та неемісійні;
- за формою існування :електронні та паперові;
- за формою випуску видачі : на пред'явника, іменні або ордерні;
- за характером: пайові, боргові, іпотечні, деривативні [42].

Загалом, на ринку цінних паперів можуть перебувати в обігу такі види цінних паперів, як «акції; акції корпоративних інвестиційних фондів; корпоративні облігації; облігації місцевих позик; державні облігації України; облігації міжнародних фінансових організацій; депозитні сертифікати банків;

іпотечні облігації; сертифікати фондів операцій з нерухомістю; інвестиційні сертифікати; казначейські зобов'язання України; державні деривативи; опціонні сертифікати; фондові варанти; кредитні ноти; депозитарні розписки; векселі; коносаменти; закладні; подвійні складські свідоцтві; депозитні та ощадні сертифікати тощо» [42]. Вчені-економісти, досліджуючи природу цінних паперів та особливості їх обігу на ринку, значно розширюють зазначену у законодавстві класифікацію, насамперед, за рахунок збільшення класифікаційних критеріїв. Про це свідчить проведений аналіз класифікацій цінних паперів в роботах науковців, як от: І.А.Бірюков, Ю.О. Заїка [6]; Т.А. Васильєва, С.В. Лєонов, О.В. Макарюк [9]; С.М. Еш [17]; Л.Г. Михальчишина [25]; О. М. Мозговий [26].]; В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, В.В. Вірченко [53]. Так, найбільша за переліком критеріїв класифікація, що включає із 18 ознак, наводиться О. М. Мозговим [26].

Відповідно, розмаїтість у класифікації цінних паперів доводячи широку варіативність підходів до їх класифікаційного поділу, що наявні в законодавчих та літературних джерелах, не лише розкриває багатогранність фінансового інструментарію ринку цінних паперів, а також свідчить про підвищену зацікавленість у здійсненні банками активності на ринку цінних паперів та потребу в обґрунтованому та ефективному управлінні нею.

1.2 Політика управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів

На сьогоднішній день у світовій практиці можна виокремити дві узагальнені моделі інвестиційної діяльності банків: англосаксонська та континентальна. У першій з цих двох моделей передбачено чіткий поділ на звичайний комерційний банк, що надає кредитно-фінансові послуги, та банк, завдання якого спрямовані на інвестування. Вперше ця модель була застосована

в середині 1930-х років у США з ратифікацією закону Гласса-Стігола. Зазначена градація спостерігалася до 1999 р., коли із впровадженням закону Грема-Ліча звичайним банкам було дозволено створювати підрозділи, котрі б займалися інвестуванням у цінні папери. Відтоді появився вираз «фінансовий супермаркет», тобто організація, що займається всіма можливими фінансовими послугами. Друга модель передбачає, що існують універсальні комерційні банки, котрі серед іншого займаються і торгівлею цінними паперами, інвестуванням, роботою на ринках капіталу, та також надають стандартні кредитно-фінансові послуги.

Банківська інвестиційна діяльність ведеться в контексті певної інвестиційної політики, котра формується, насамперед, під впливом його фінансового стану, ліквідності та інших фінансових показників. Отже, інвестиційна діяльність банку на ринку цінних паперів є частиною загальної інвестиційної політики і являє собою «комплекс цілеспрямованих заходів та зважених рішень, які спрямовані на визначення потреб у інвестиційних ресурсах, збільшення джерел фінансування, вибір пріоритетних напрямів фінансування та залучення інвестицій» [23].

Якщо розглядати значення поняття «політика» в контексті управління, то можемо тут говорити про «систему принципів, що застосовуються для керування рішеннями та досягнення конкретних результатів» [48]. Відповідно, процес управління інвестиціями на ринку цінних паперів направлений на створення портфеля цінних паперів, підтримку його базової інвестиційної якості та тих характерних рис, що відповідали б інтересам його власника, тобто, практично зводиться до управління портфелем цінних паперів банку.

Засадничою умовою здійснення ефективної інвестиційної діяльності банку є розробка ним та впровадження в його практику виваженої та дієвої інвестиційної політики. На сьогодні ще не існує єдиного підходу до трактування поняття «інвестиційна політика», а тому в таблиці 1.4 наведено згруповані за сутнісним вмістом найбільш поширені підходи.

Таблиця 1.4 – Характерні риси підходів до трактування інвестиційної політики

Підхід до трактування	Автори	Визначення	Характерні риси трактування
Дефініційний	Л. Кльоба [20], Б.Пшик[43], М.Паласевич [30], О.Печенко[32] та інші	Інвестиційна політика банку є комплексом заходів з організації та управління інвестиційною діяльністю банку, що спрямована на забезпечення оптимального розміру інвестиційних активів, їх структури та високого рівня прибутковості за прийнятного рівня ризику.	Даний підхід виокремлює основну мету та складові інвестиційної політики, але не враховує необхідності узгодження даної політики з основною стратегією банку.
Стратегійний	І. Васькович [10], І.Сало, О. Криклій. [45] та інші	Інвестиційна політика банку – це частина загальної економічної політики банку, яка визначає вибір найкращих засобів реалізації найбільш раціональних шляхів оновлення та підвищення рівня самофінансування власної інвестиційної діяльності та найбільш ефективних форм залучення коштів з різних джерел для здійснення інвестицій	Відображає спрямованість інвестиційної політики банку в системі загальної його стратегії, як її невід'ємну складову, що визначає вибір та засоби реалізації шляхів оновлення та збільшення рівня самофінансування інвестиційної діяльності
Функціональний	О. Вовчак [12], Р.Тиркало [2], С.Прасолова, [34] та інші	Інвестиційна політика банку має визначати пріоритетні напрями інвестування з урахуванням рівня очікуваних доходів і ризиків і на основі цього здійснювати вибір окремих інвестиційних проектів: сукупні довгострокові інвестиції, граничну вартість інвестицій на одного позичальника, механізм реалізації інвестицій; методи контролю за механізмом реалізації інвестиційної політики банку.	В межах даного підходу інвестиційна політика банку розглядається в якості системи функціональних орієнтирів, тобто це поняття містить в собі функцію інвестиційної діяльності банку.

Джерело: згруповано та виокремлено автором на основі [2, 10, 12, 20, 30, 32, 34, 43,45]

Отже, можна зробити висновок, що «інвестиційна політика банку є частиною загальної економічної стратегії банку і являє собою систему законодавчо затверджених правил, принципів і процедур, які визначають пріоритетні напрями інвестиційної діяльності банку, регулюють процеси реалізації інвестиційні операції та послуги банків та спрямовані на раціональне використання банком фінансових ресурсів, формування ефективного інвестиційного портфеля для досягнення стратегічних цілей, що випливають із єдиної бізнес-політики банку» [46].

В процесі формування інвестиційної політики банку важливим є визначення її цілей або ж цілепокладання. «Цілепокладання – це процес формування мети, її розгортання в часі та в даному інформаційному просторі на основі врахування особливостей виконавців діяльності, в ході якої передбачається досягнення поставленої мети» [27].

Так, наприклад, Мороз А.М. та Пуховкіна М.Ф. виділяють п’ять цілей банківських інвестицій у цінні папери: «розширення дохідної бази за рахунок зростання вартості цінних паперів, одержання прибутку у форму процентів, дивідендів, дисконту, курсової різниці від продажу цінних паперів; підтримання ліквідності банку шляхом створення вторинних резервів у формі високоліквідних цінних паперів (інструментів грошового ринку), які у разі необхідності легко можна реалізувати або використати як заставу при позичанні коштів; забезпечення диверсифікації банківських операцій з метою мінімізації банківських ризиків і стабілізації доходів; формування контрольного пакету цінних паперів і участь в управлінні діяльності об'єкта інвестування; розширення клієнтської бази, забезпечення при сутності банку на найбільш динамічніших ринках» [4].

У відповідності до цілепокладання можна виокремити такі етапи розробки інвестиційної політики банку (рисунок 1.5).

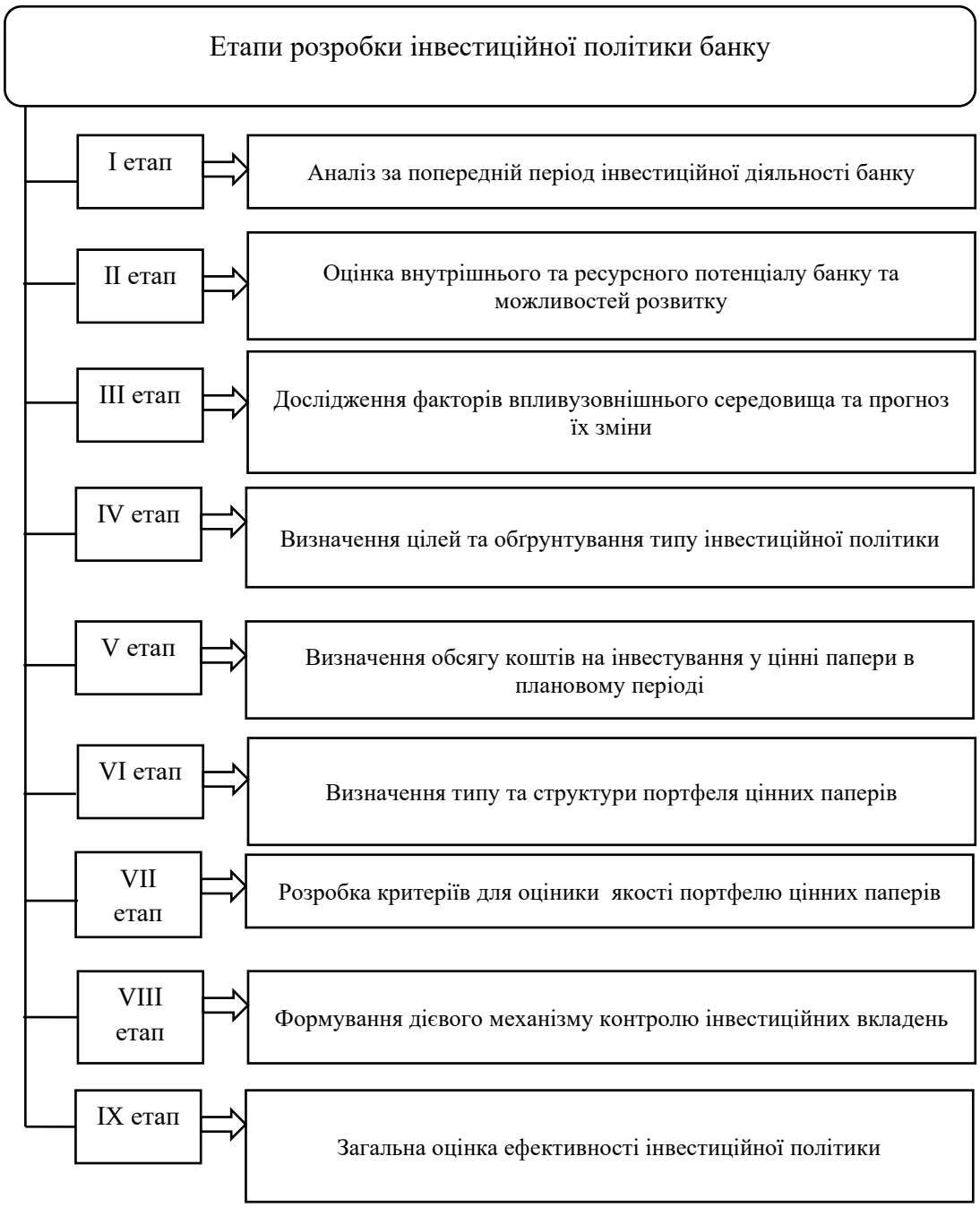

Рисунок 1.5 – Етапи розробки інвестиційної політики банку (побудовано на основі [2, 10, 12, 32, 34, 45])

Принципові підходи банку до втілення інвестиційної політики на ринку цінних паперів в контексті співвідношення доходності та ризикованості демонструє обраний тип інвестиційної політики. Тип інвестиційної політики демонструє основні принципові підходи банку до її ведення в контексті співвідношення доходності та ризикованості. Основні типи інвестиційної політики банку наведені в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Основні типи інвестиційної політики банку

Сутнісні складові / Тип політики	Мета інвестування	Ступінь ризику	Типи цінних	Характерні риси портфелю
Консервативна	Захист від інфляції, безпечність інвестицій	Низький	Державні та інші цінні папери, акції і облігації великих стабільних емітентів	Високо надійний, але низько дохідний
Помірно-агресивна	Тривалість вкладення капіталу і його зростання	Середній	Мала частка державних цінних паперів, велика частка паперів великих і середніх, але надійних емітентів з тривалою ринковою історією	Диверсифікований
Агресивна	Спекулятивна гра, можливість швидкого зростання вкладених коштів	Високий	Велика частка високодохідних цінних паперів невеликих емітентів, венчурних компаній	Ризиковий, але високодохідний
Ірраціональна	Чіткі цілі відсутні	Високий (в результаті невизначеності)	Довільно підібрані цінні папери	Безсистемний

Джерело : узагальнено на основі [12, 20, 30, 32, 43]

Отже, результатом втілення інвестиційної політики на ринку цінних паперів є сформований банком портфель цінних паперів. Відповідно, у науковій літературі знаходимо таке визначення: «банківський портфель цінних паперів — це сукупність усіх придбаних та отриманих банком цінних паперів, право на власність, користування та розпорядження якими належить банку» [52].

Портфель цінних паперів банку формується для одержання доходу у формі процентів, дивідендів, прибутку від перепродажу цінних паперів тощо. Важливим в управлінні інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів є визначення обсягу інвестування, підбір оптимального портфеля цінних паперів та оцінка кон'юнктури ринку (рисунок 1.6).

Рисунок 1.6 – Етапи управління формуванням портфеля цінних паперів (складено на основі [16])

Основне питання при формуванні та подальшому управлінні портфелем є визначення пропорції між фінансовими активами з різними властивостями із врахуванням співвідношення їх дохідності та ризикованості. Ризик, на нашу думку, є надважливим критерієм під час управління інвестиціями банку на ринку цінних паперів.

Ризики формуванням портфеля цінних паперів банкуподіляють за джерелами виникнення:

– систематичний ризик – властивий усім інвестиційним інструментам, що визначається зміною економічного циклу в країні чи кон'юнктурних циклів на ринках;

– несистематичний ризик – унікальний, діловий та фінансовий ризик, щовластивий конкретному цінному паперу.

Методи вимірювання інвестиційних ризиків наведені у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6 – Методи вимірювання інвестиційних ризиків

Методи	Суть	Формула розрахунку	Умовні позначення
Розрахунок середньоквадратичного відхилення	Враховує коливання очікуваних доходів від різних інвестицій.	$\sigma = \sqrt{\sum_{t=1}^{n}(E - \overline{Er})^2 \cdot Pi}$	t - кількість періодів;n-кількість спостережень; E - розрахунковий дохід за цінним папером при різних значеннях кон'юнктури; $\overline{Er}$ - середній очікуваний дохід за цінним папером; Pi - значення ймовірності доходів
Розрахунок коефіцієнта варіації	Визначає рівень ризику: перевага надається тому цінному паперу, за котрим значення коефіцієнта варіації нижче	$CV = \frac{\sigma}{\overline{Er}}$	σ – середньоквадратичне відхилення $\overline{Er}$ - середній очікуваний дохід за цінним папером;
Розрахунок β-коефіцієнта	Аналізує ризикованість вкладень в окремі цінні папери в порівнянні з систематичним ризиком усього ринку цінних паперів	$\beta = \frac{cor \cdot \sigma_{ц}}{\sigma_{ц}}$	cor - кореляція між доходом від окремого виду цінного паперу і середнім рівнем доходності цінних паперів в цілому; $\sigma_{ц}$- середньоквадратичне відхилення дохідності а окремим видом цінного паперу; $\sigma_{ц}$- середньоквадратичне відхилення дохідності за ринком цінних паперів в цілому

Джерело: складено на основі [18]

Портфель цінних паперів, що повністю відповідає визначеним цілям його формування як по типу, так і по складу його фінансових інструментів, визначається в якості збалансованого портфеля цінних паперів банку. Ґрунтуючись на особливостях діяльності банків на ринку цінних паперів Пересада А. А. та Майорова Т. В. виділяють два основні підходи до управління банківськими портфелями фінансових інвестицій – активні й пасивні інвестиційні стратегії [31].

Таблиця 1.7 – Порівняння інвестиційних стратегій управління портфелем цінних паперів

Критерії	Активні стратегії	Пасивні стратегії
1	2	3
Сутність	Постійне відстеження та швидка зміна складу фінансових інструментів у портфелі в разі невідповідності інвестиційним цілям	Відносна інформаційна достатність ефективності ринку цінних паперів
Мета	Систематичний пошук та залучення до портфеля ефективних інструментів та максимально швидке позбавлення від неефективних активів	Забезпечення дохідності диверсифікованого портфеля на рівні середньоринкових показників
Сприйняття ринку цінних паперів	Ґрунтується на припущенні щодо інформаційної неефективності фінансового ринку	Абсолютна довіра ринку й діяльність відповідно до його плину.
Завдання управління	Залучати до портфеля ефективні ринкові інструменти та максимально швидко позбуватися неефективних активів	Формування диверсифікованого набору цінних паперів за умови рівнів дохідності та ризикованості
Рівень стійкості портфеля	Мінливий портфель	Незмінний протягом тривалого часу
Рівень диверсифікації	Низький рівень диверсифікації портфелю цінних паперів	Добре диверсифікований портфель цінних паперів
Обороти з купівлі-продажу цінних паперів	Суттєві	Незначні
Рівень ризику	Високий	Помірний

Джерело: узагальнено на основі [31, 35]

Узагальнюючи викладене в таблиці 1.7 порівняння, слід відзначити, що активне управління портфелем цінних паперів є більш гнучким та адаптивним, але в той же час потребує більших інтелектуальних та фінансових затрат. Під час формування свого портфелю цінних паперів банк прагне максимізувати прибутковість інвестицій за прийнятного для нього рівня ризику. Та навпаки – прагне мінімізувати ризик за очікуваного рівня прибутковості. Портфель, що задовольняє цим вимогам, і називається ефективним портфелем.

Варто зазначити, що НБУ здійснює контроль за інвестиціями банку, а саме за інвестуванням в статутний капітал за окремою юридичною особою та за загальними інвестиціями банку в статутні капітали юридичних осіб, що регламентовано постановою НБУ «Про затвердження інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [39] (рисунок 1 7).

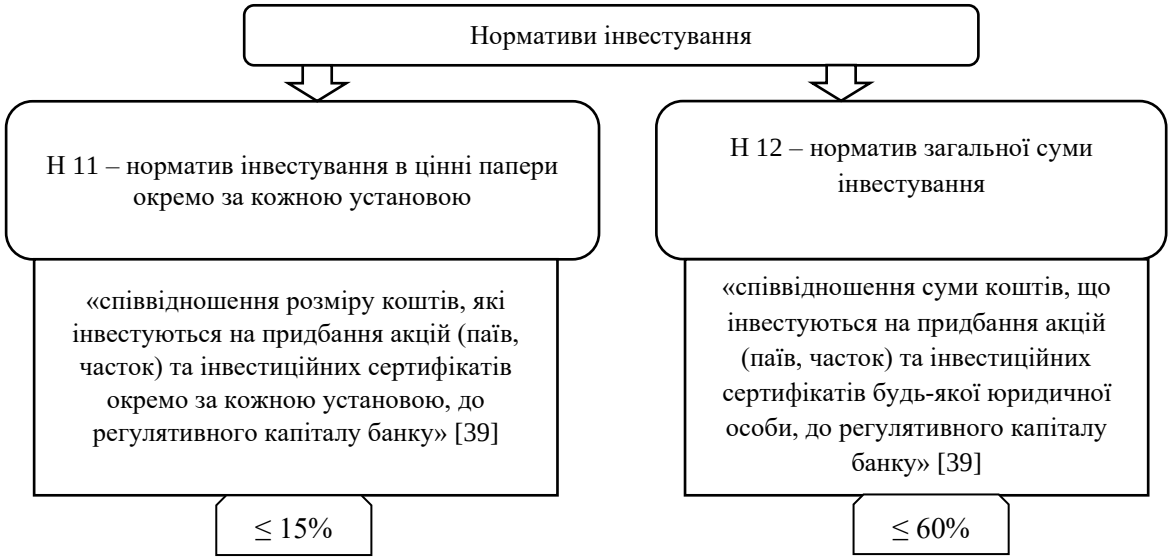

Рисунок 1.7 – Нормативи інвестування НБУ (складено на основі [39])

Зазначені нормативи встановлюють НБУ з метою «обмеження ризиків, пов’язаних з прямою та/або опосередкованою участю банку у статутних капіталах юридичних осіб» [39].

За даними НБУ, станом на 01.01.2022 року «норматив інвестування комерційних банків в Україні знаходився на рівні 0,05%, на 01.07.2022 – 0,00%, на 01.01.2023 року – 0,00% при рівні нормативного значення – не більше 15%. Норматив загальної суми інвестування комерційними банками України станом на 01.01.2022 року – 17,0%, на 01.07. 2022 року – 26%, на 01.01 2023 року – 20% при рівні нормативного значення не більше 60%» [29]. Отже,нормативи не перевищують допустиме значення і свідчить про мінімальний рівень ризику, проте в той же час і про поміркована інвестиційну політику банків в Україні.

2 Аналітична оцінка стану та ефективності управління інвестиційною діяльністю банків на ринку цінних паперів

2.1 Аналіз банківських інвестицій на ринку цінних паперів України у 2018-2022 роках

Життєво важливим для економіки країни є безперервне перетікання фінансових ресурсів між її галузями, що тісно зв'язане із налагодженою діяльністю інституційних учасників ринку цінних паперів. Сучасна фінансова система України характеризується тісним переплетінням між собою інфраструктури ринку цінних паперів та банківської системи. І саме банки відіграють вирішальну роль у формуванні інфраструктури ринку цінних паперів. Це пояснюється їх широкими можливостями щодо акумулювання тимчасово вільних коштів та здатністю використовувати їх для інвестування фінансові інструменти ринку цінних паперів. Оскільки, український банківський сектор характеризується наявністю крупних мережевих «гравців» - системних банків, то і вплив банківського сектору на ринок цінних паперів суттєвий, адже найбільшу частку серед загальних операцій на цьому ринку, займають операції банків, які здійснюються на різних його сегментах.

Загалом, виходячи із положень Закону України «Про банки та банківську діяльність» [37], операції банківських установ на ринку цінних паперів можна виокремити за такими напрямками:

- емісійний;
- посередницький;
- інвестиційний.

В контексті тематики даної кваліфікаційної роботи нас цікавить саме інвестиційна діяльність банків на ринку цінних паперів, тобто активні операції та інвестування у фінансові інструменти. Отже, розглянемо з цієї точки зору

стан вітчизняного ринку цінних паперів, а саме відповідно до зведеної інформації Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [1] про основні кількісні та якісні показники роботи українського ринку цінних паперів проведемо аналіз тенденцій його розвитку протягом 2018-2022 років.

У 2020-21 роках суттєво вплинув на нашу економіку COVID-19, що спричинив негативні наслідки не лише для ринку цінних паперів, а й для усієї економіки. Проте, ще більш страшною загрозою після пандемії виявилась військова агресія рф проти України, відповідно 24 лютого 2022 р. було введено воєнний стан. Це спричинило негативний вплив на функціонування економіки та зокрема на стан ринку цінних паперів. Отже, показники ефективності даного ринку є доволі неоднозначними і про аналіз за більш точними індикаторами можна буде говорити після завершення воєнних дій.

Як бачимо з даних таблиці 2.1 у 2019-2021 роках відбувалось значне зростання обсягів торгів на ринку цінних паперів загалом, так і в розрізі торгів на операторах організованих ринків капіталу і поза організованим ринком капіталу. Співвідношення загальних обсягів торгів на ринку цінних паперів до ВВП зростало з 16,6% у 2018 році до 19,58% у 2019 році та до 23,87% у 2020 році. У 2021 році дане співвідношення дещо скоротилось до 19,77%, а вже у воєнному 2022 році становило лише 12%. Зрозуміло, що скоротився як сам ВВП, так і обсяги торгів на ринку цінних паперів.

Таблиця 2.1 – Динаміка обсягів торгів на ринку цінних паперів України протягом 2018-2022 років

Показники	Одиниці виміру	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
ВВП	млрд. грн	3558,71	3974,56	4194,1	5459,6	5191,0
Обсяг торгів на ринку цінних паперів, всього	млрд. грн	590,58	778,08	1000,99	1079,21	622,71
	% від ВВП	16,60	19,58	23,87	19,77	12,00
у.т.ч.: на операторах організованих ринків капіталу	млрд. грн	260,87	304,88	335,41	451,96	160,64
	%	44,17	39,18	33,51	41,88	25,80
- поза організованим ринком капіталу	млрд. грн	329,71	473,2	665,58	627,25	462,07
	%	55,83	60,82	66,49	58,12	74,20

Джерело: складено на основі [1]

Ключовою складовою ринку цінних паперів є здійснення торгівлі цінними паперами на операторах організованих ринків капіталу, що визначається загальним обсягом та кількістю цінних паперів на фондових біржах, тобто біржової торгівлі. Загальний обсяг торгів фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу протягом аналізованого періоду збільшився на +16,87% у 2019 році, на 10,01% у 2020 році, та на 34,75% у 2021 році. Проте у 2022 році скоротився на 64,46%. Знову ж таки під впливом дії обставин форс-мажор у 2022 році скоротилась частка торгів саме на операторах організованих ринків капіталу, і вона становила близько ¼ усього обсягу. Хоча в попередні роки коливалась від 33% до 44% у різні роки досліджуваного періоду.

У таблиці 2.2 наведені дані щодо реєстрації НКЦПФР випуску цінних паперів протягом 2018-2022 років.

Таблиця 2.2 – Аналіз динаміки випусків цінних паперів, зареєстрованих НКЦПФР протягом 2018-2022 років

Показники	Роки					Темп приросту,%			
	2018	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, млрд грн	60,34	112,68	113,40	112,39	57,45	+86,74	+0,64	-0,89	-48,88
Кількість випусків акцій, шт.	93	78	71	86	20	-16,13	-8,97	+21,13	-76,74
Обсяг випуску акцій, млрд грн	22,26	63,5	32,98	42,88	35,05	+185,27	-48,06	+30,02	-18,26
Кількість випусків облігацій, шт.	110	88	96	113	39	-20,00	+9,09	+17,71	-65,49
Обсяг випуску облігацій підприємств, млрд грн	15,46	11,2	32,95	9,98	2,03	-27,55	+194,20	-69,71	-79,66
Обсяг випусків інвестиційних сертифікатів пайових інвестиційних фондів, млрд грн	5,94	12,95	5,05	7,53	1,37	+118,01	-61,00	+49,11	-81,81
Обсяг випусків акцій корпоративних інвестиційних фондів, млрд грн	16,60	25,00	38,52	50,90	19,00	+50,60	+54,08	+32,14	-62,67

Джерело: складено на основі [1]

З даних таблиці 2.2 та рисунку 2.1 можна побачити, що починаючи з 2019 року відмічалось пожвавлення емісії цінних паперів, хоча чітких тенденцій за окремими їх видами не простежувалось.

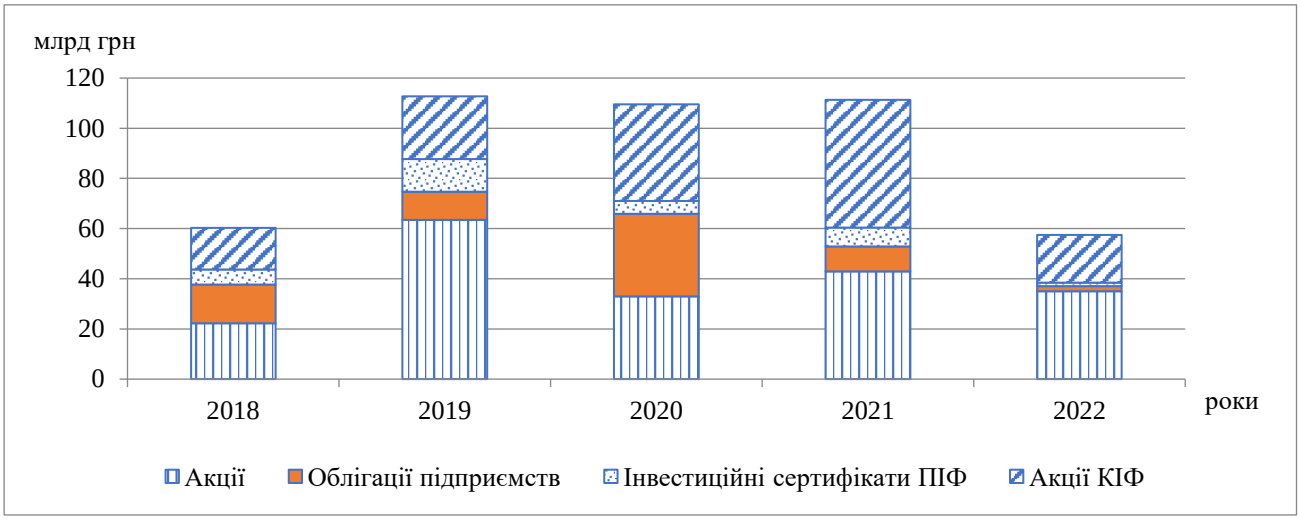

Рисунок 2.1 – Структура випусків цінних паперів, зареєстрованих НКЦПФР протягом 2018-2022 років (складено на основі [1])

Проте кризовий 2022 рік характеризувався стрімким скороченням обсягів емісії цінних паперів: загальне скорочення випуску емісійних цінних паперів склало майже 50%. Протягом 2022 року НКЦПФР зареєстровано лише 20 випусків акцій на суму 35,05 млрд грн. У порівнянні з попереднім роком обсяг зареєстрованих випусків акцій впав на 7,84 млрд грн. За станом на 31.12.2022 було скасовано реєстрацію 103 випусків акцій на загальну суму 4 млрд грн. Обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств скоротився на 7,95 млрд грн, також було скасовано реєстрацію 31 випуску облігацій на загальну суму 7,40 млрд грн. Слід відмітити, що лише на початку серпня 2022 року відбулось поновлення торгівлі цінними паперами, припиненої в перший день повномасштабного вторгнення [44].

Серед фінансових інструментів на вітчизняному ринку цінних паперів найбільшими за обсягом торгів протягом 2018-2022 років були саме операції з державними облігаціями (рисунок 2.2).

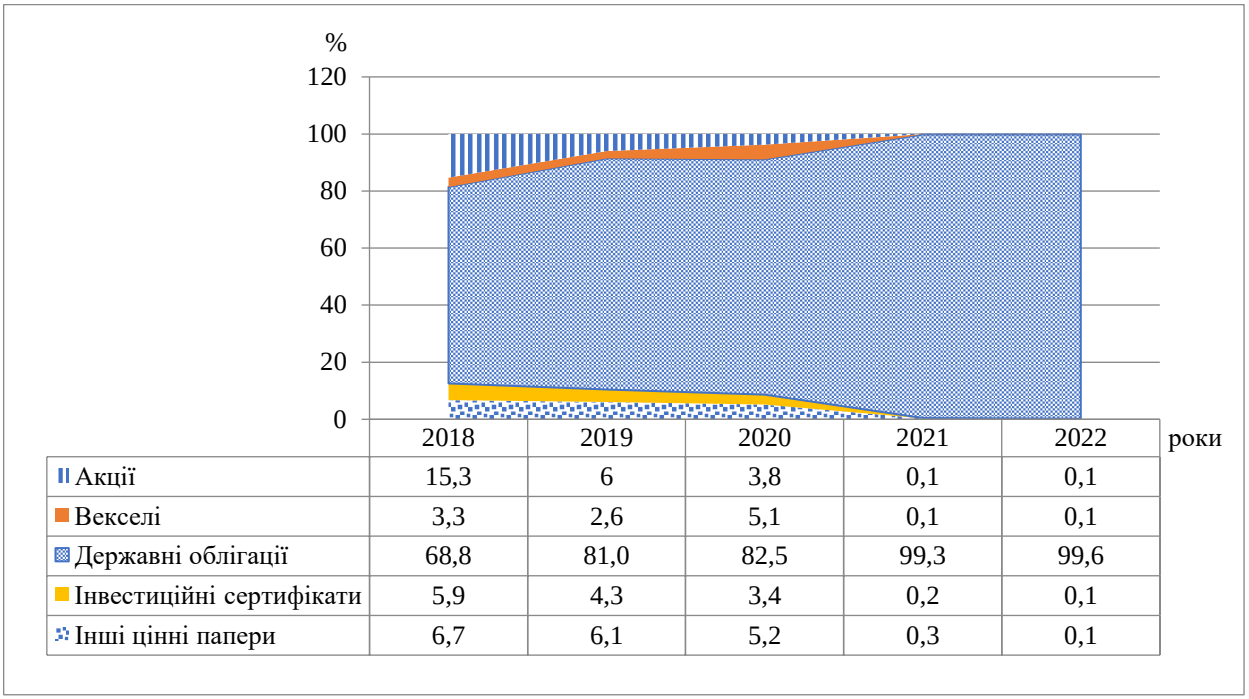

	2018	2019	2020	2021	2022
Акції	15,3	6	3,8	0,1	0,1
Векселі	3,3	2,6	5,1	0,1	0,1
Державні облігації	68,8	81,0	82,5	99,3	99,6
Інвестиційні сертифікати	5,9	4,3	3,4	0,2	0,1
Інші цінні папери	6,7	6,1	5,2	0,3	0,1

роки

Рисунок 2.2 – Структура обсягу торгів на ринку цінних паперів в розрізі основних фінансових інструментів у 2018-2022 роках (складено на основі [1])

Відповідно до наведених на рисунку 2.2 даних, найбільшу – «левову частку» – українського ринку цінних паперів становлять державні облігації. З 2018 року частка їх стабільно зростала щороку. ОВДП випускаються Міністерством фінансів України, і продаються дилерам та їх клієнтам на первинному ринку задля фінансування потреб державного бюджету України. ОВДП вважаються найнадійнішим видом цінних паперів в Україні, адже їх погашення гарантується державою у повному обсязі.

У нещодавньому інтерв'ю Голова НКЦПФР Руслан Магомедов також констатував той факт ринок цінних паперів в Україні за станом на даний час складається лише з ОВДП. «Решта, за його словами, - це дрібні угоди, які не мають значного впливу на ліквідність» [44]. Варто зазначити, що домінування ОВДП негативно впливає на розвиток ринку цінних паперів в контексті виконання ним функції залучення капіталу в реальний сектор, тому що вся вільна ліквідність «перетікає» саме в цей сегмент, а це робить інші цінні папери непривабливими для потенційних інвесторів. Проте, з іншого боку, це дозволяє

державі залучати потрібні фінансові ресурси, в той час, як інвестори заробляють за рахунок більш високої прибутковості ОВДП у порівнянні з корпоративними цінними паперами, а також наявні держгарантій додатково підсилюють привабливість цього виду фінансових інструментів. До того ж, проценти від ОВДП не оподатковуються ПДФО, на відміну від відсотків за депозитами.

Успішний розвиток ринку цінних паперів в Україні багато в чому обумовлений ефективністю обігу державних боргових цінних паперів, а отже, і активністю уряду в процесі реалізації боргової політики. Отже, вважаємо за доцільне дослідити обіг державних, особливо в умовах воєнного стану (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Динаміка розміщення ОВДП на первинному ринку цінних паперів в Україні у 2018-2022 роках

Показники	Од.виміру	Роки					Відхилення? 2022/2018	
		2018	2019	2020	2021	2022	абс.	відн.
Розміщення ОВДП на первинному ринку	млрд грн	65,128	227,552	265,669	309,719	594,385	+529,257	+813
Кошти, залучені до Державного бюджету	млрд грн	65,128	227,552	258,829	287,896	164,385	+99,257	+152
	%	100	100	97,42	92,95	27,66	-72,34	-72
Середньозважена дохідність ОВДП	%	17,79	16,93	10,2	11,34	18,26	+0,47	+3

Джерело: складено на основі [7, 15, 29]

У 2022 році частка залучених через розміщення ОВДП коштів, що призначені для державного бюджету, скоротилась до 27,66%. Відповідно, це зумовлено потребою залучення коштів для фінансування оборони України в умовах повномасштабної війни. Один із методів, що допомагає залучити додаткові кошти, є випуск військових облігацій внутрішніх державних позик, назва яких вже вказує на ціль їх розміщення. «Військові облігації є конкретним підвидом ОВДП, і гроші, отримані від їх продажу, використовуються для

фінансування оборонних та соціальних потреб держави в умовах воєнного конфлікту. Повернення коштів, одержаних у рамках позики, і виплата доходу здійснюються шляхом втручання Національного банку України» [22].

Аналіз дохідності ОВДП свідчить, що у 2018 році їх середньозважена дохідність становила 17,79%. Протягом наступних років цей показник зменшився на 0,86% та 6,73% відповідно по роках, але з 2020 року спостерігається зростання дохідності ОВДП на 1,14% та 6,92% відповідно по роках. Найбільше впливає на дохідність ОВДП рівень дефіциту держбюджету, а також облікова ставка НБУ. Слід зауважити, що розвинутий ринок державних боргових цінних паперів формує можливості акумулювання та використання вільних фінансових ресурсів фізичних осіб та інших економічних суб'єктів господарювання для забезпечення інвестиційних заходів та фінансування державного бюджету.

Маркет-мейкерами на ринку ОВДП є банківські установи, зокрема: ПАТ «КРЕДОБАНК», ПАТ «ПУМБ», ПАТ АБ «ПІВДЕННИЙ», АБ «Укргазбанк», АТ «Райффайзен Банк», АТ «ОТП Банк», АТ «Укрексімбанк», АТ «СЕНС БАНК» [1]. Відповідно, пильну увагу потрібно приділити аналізу інвестиційної діяльності банківських установ на ринку цінних паперів, адже вони активно формують свої портфелі цінних паперів та, відповідно, отримують від цього певний рівень доходів.

На рисунку 2.3 наведено порівняння двох найбільших напрямів вкладання коштів банками: кредитного портфеля та портфеля цінних паперів.

Як бачимо акцент в активних операціях банківської системи України протягом дослідженого періоду поступово змістився із кредитних операцій, котрі у 2018 році становили 30,7% у загальних активах системи на противагу 24,7%, що займав портфель цінних паперів, до вкладення акумульованих коштів у цінні папери.

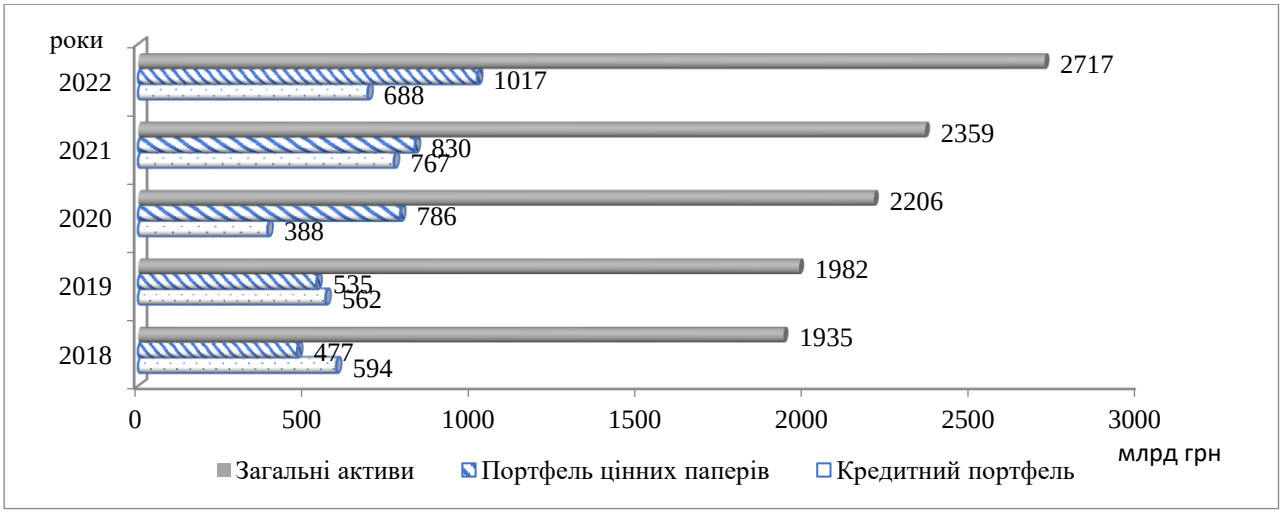

Рисунок 2.3 – Порівняльна характеристика кредитного портфеля та портфеля цінних паперів в складі загальних активів банківської системи України у 2018-2022 роках (складено на основі [29])

Вперше у 2020 році портфель цінних паперів був майже вдвічі більший кредитного портфеля, а на кінець дослідженого періоду його частка в активах банківської системи складала 37,4%, тоді як частка кредитного становила лише 25,3%.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу та структури портфеля цінних паперів банків України у 2018-2022 роках

Показники	Роки					Відхилення, 2022/ 2018	
	2018	2019	2020	2021	2022	абс.	відн.
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток, млн грн	167690	155971	192114	178504	192252	+24562	+14,65
- частка у портфелі ЦП,%	35,17	29,14	24,45	21,51	18,90	-16,27	-46,26
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, млн грн	234069	208589	307741	335968	270138	+36069	+15,41
- частка у портфелі ЦП,%	49,09	38,97	39,16	40,49	26,56	-22,53	-45,90
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю, млн грн	75067	170630	285933	315351	554727	+479660	+638,97
- частка у портфелі ЦП	15,74	31,88	36,39	38,00	54,54	+38,8	+246,51
Портфель цінних паперів банків України,млн. грн.	476827	535190	785788	829823	1017117	+540290	+113,31

Джерело: складено на основі [29]

Як бачимо, протягом 2018-2022 років портфель інвестицій банків у цінні папери постійно зростає. Загалом за період приріст склав 540 290 млн грн або ж 113,31%. На рисунку 2.4 зображено структуру портфеля цінних паперів банків України.

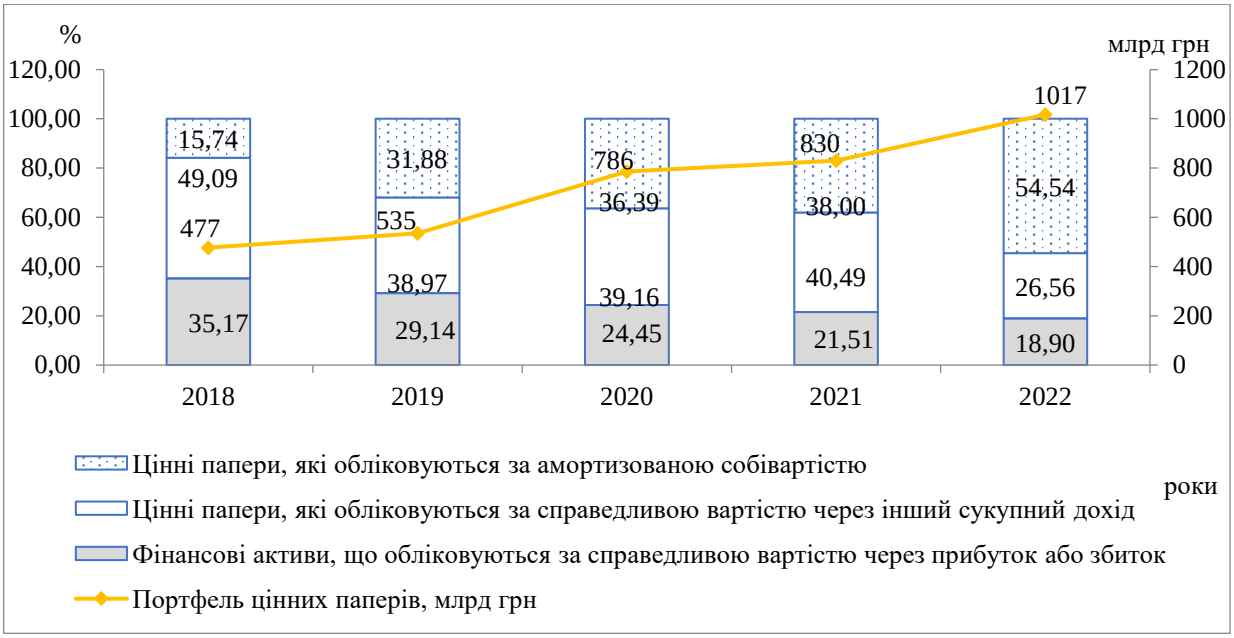

Рисунок 2.4 – Динаміка структури портфеля цінних паперів банківської системи України у 2018-2022 роках (складено на основі [29])

Як видно з рисунку 2.4 співвідношення груп цінних паперів, в які банки інвестують свої ресурси, також значно трансформувалась протягом дослідженого періоду. Відбулось зменшення частки фінансових активів, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток, котра із 35,17% у 2018 році скоротилась до 18,9% у 2022 році. В той же час в грошовому вимірі відбувся приріст їх вартості у сумі 24 562 млн грн або ж на 14,65%. Частка цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, у портфелі банків також скоротилась із 49,09% у 2018 році до 26,56% у 2022 році. В той же час, аналогічно із попередньою групою, в грошовому вимірі відбувся приріст вартості у сумі 36 069 млн грн або ж на 15,41%. Відповідно відбулось дуже суттєве зростання як частки, так і вартості цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю.

Частка їх у портфелі цінних паперів зросла з 15,74% у 2018 році до 54,54% у 2022 році. В абсолютному вимірі приріст склав 479 660 млн грн або ж 638,97% у відносному.

У таблиці 2.5 наведений аналіз активних операцій банків України з цінними паперами у 2018-2022 роках.

Таблиця 2.5 – Аналіз активних операцій банків України з цінними паперами у 2018-2022 роках

Показники	Станом на					Відхилення, 2022/ 2018	
	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	абс.	відн.
1	2	3	4	5	6	7	8
Загальні активи банківської системи, млн грн	1934710	1981594	2205915	2358982	2716883	+782173	+40,43
Портфель цінних паперів банків України, млн. грн.	476827	535190	785788	829823	1017117	+540290	+113,31
у т. ч. ОВДП	378344	334283	409110	546067	483147	+104803	+27,70
у т.ч. що рефінансуються НБУ	469943	518652	750578	817084	981279	+511336	+108,81
Резерви	5968	5170	6219	1645	8508	+2540	+42,56
Коефіцієнт активності інвестиційної діяльності на ринку цінних паперів	24,65	27,01	35,62	35,18	37,44	+12,79	+51,90
Питома вага ОВДП у портфелі ЦП банківської системи, %	79,35	62,46	52,06	65,81	47,50	-31,85	-40,13
Питома вага ОВДП у загальних активах банку, %	19,56	16,87	18,55	23,15	17,78	-1,78	-9,06
Питома вага ЦП, що рефінансуються НБУ у портфелі ЦП банківської системи, %	98,56	96,91	95,52	98,46	96,48	-2,08	-2,11
Частка резервів під знецінення у портфелі ЦП, %	1,25	0,97	0,79	0,20	0,84	-0,41	-33,17

Джерело: складено на основі [29]

Як бачимо банки України є активними інвесторами на ринку цінних паперів, адже коефіцієнт активності їх інвестиційної діяльності на цьому ринку

становить більше 20% на початок досліджуваного періоду – на 01.01.2019 року – та зростання цього показника склало51,9% на кінець досліджуваного періоду – на 01.01.2022 року. Настільки висока активність характерна для ринків розвинених країн. Проте слід наголосити, що найбільшу частку портфеля цінних паперів займають ОВДП (облігації внутрішньої державної позики): протягом 2018-2021 років їх частка була більшою 50%, і лише у 2022 році знизилась до 47,5%, що все одно є дуже високим показником концентрації інвестиційних вкладень. Безумовно, що активні військові дії на території Україні внесли свої корективи в інвестиційну діяльність банків на ринку цінних паперів, так загальну інвестиційну стратегію. Як ми побачили банківський сектор і до початку активних військових дій надавав перевагу інвестуванню коштів в державні облігації, котрі забезпечують високу прибутковість та безризиковість, в той час як кредитування займало значно меншу частку серед активів системи. Однак, підвищення облікової ставки НБУ призвело до зростання ставок за ОВДП з 10% до 20%, відповідно, і процентні витрати бюджету перевищують його інвестиційні витрати, що, в свою чергу обмежує фіскальний простір державних фінансів. З початку 2023 року уряд залучив від продажу ОВДП більше ніж 463 млрд грн, а загалом протягом воєнного стану – понад 715 млрд грн [29]. Нажаль, через війну уповільнилось становлення вітчизняного ринку цінних паперів за кращими західним зразками, а на сьогодні залучення коштів на інвестиційний розвиток ототожнюється не з ринками позикового чи інвестиційного капіталу, а з одержанням державних субсидій або міжнародних грантів. Протягом війни посередники згорнули внутрішній кредит на 6%, у тому числі і по вкладеннях в економіку на 53 млрд грн, а по позиках Уряду на 51 млрд грн [29]. Отже, воєнні ризики негативно впливають на реалізацію заходів інвестиційного стратегії комерційних банків та важко піддаються прогнозуванню.

У цілому, аналіз продемонстрував, що банківські установи найбільший обсяг своїх інвестицій на ринку цінних паперів спрямовують у сектор державного управління: найбільша частина портфеля цінних паперів банків

належить ОВДП. Ці фінансові інструменти мають найменший рівень ризику і, враховуючі специфічні українські реалії, гарантовану і не типову, як для державних цінних паперів, високу дохідність. Інвестуючи в державні облігації банки дійсно мінімізують ризики, проте погіршується рівень диверсифікованості портфеля цінних паперів з огляду на джерела дохідності та втрачається потенційний прибуток від інших цінних паперів. В макроекономічному аспекті, інвестування коштів в цінні папери уряду суттєво знижує можливості інвестицій в корпоративні цінні папери, в тому числі вітчизняних емітентів, а також кредитування корпоративного сектору та домашніх господарств, що гальмує економічне зростання в Україні. Далі розглянемо здійснення інвестиційної діяльності на ринку цінних паперів на рівні окремого банку.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «ТАСКОМБАНК» у 2020-2022 роках

Акціонерне товариство «ТАСКОМБАНК» – це великий банк з приватним капіталом та один з найстаріших українських роздрібних банків. Банк входить до інвестиційно-фінансової групи ТАС та включений до затвердженого НБУ переліку системно важливих банків, всього таких банків 15 на даний час. Банк є одним з найперших комерційних банків в Україні, адже був заснований ще у 1989 році під назвою «Тавридабанк», відповідно на сьогодні історія банку налічує більше 33 років. Установа декілька разів міняла свою назву: 1999 рік – АБ «Муніципальний», 2005 – «ТАС-Бізнесбанк», 2007 – «Бізнес Стандарт» та в 2011 – АТ «Таскомбанк». З 2004 року банк входить до промислово-фінансової групи ТАС Сергія Тігіпка [28]. АТ «ТАСКОМБАНК» нарощував свої активи шляхом придбання акцій деяких збанкрутілих банків, зокрема: Діамантбанк, Банк Новий, УніверсалБанк, VS Bank. 99.93% акцій знаходяться – прямо та опосередковано – у власності Тігіпко С.Л. (Додаток А).

Цінностями банку є: чесність, відкритість, динаміка, розвиток, довгострокові відносини та сучасні технології. Девіз банку: «Разом зможемо все». АТ «ТАСКОМБАНК» провадить свою діяльність на підставі ліцензії НБУ №84 від 25 жовтня 2011 року на проведення банківських операцій. Банк є членом у Фонді гарантування вкладів фізичних осіб (Свідоцтво №028 від 18.10.2012), Українському кредитно-банківський союзі, Незалежній асоціації банків України, Асоціації Українських Банків , Київській торгово-промисловій палаті України, Конфедерації будівельників України та Федерації роботодавців України.

Отже, проведемо аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 рр., базуючись на інформації з фінансової звітності банку, що розміщена у Додатках Б, В та Г. У таблиці 2.6 та на рисунку 2.5 подано основні показники діяльності банку у 2020-2021 роках.

Таблиця 2.6 − Динаміка ключових показників діяльності АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Чисті активи, млн. грн	24 054	30 841	29 299	+6 787	-1 542	+28,22	-5,00
Грошові кошти, млн грн	8 943	12 761	13 324	+3 818	+563	+42,69	+4,41
Кредити надані, млн. грн	13 158	16 208	14 230	+3 049	-1 978	+23,17	-12,20
Зобов'язання, млн. грн	21 056	27 711	26 099	+6 655	-1 612	+31,61	-5,82
Кошти клієнтів, млн. грн	17 143	22 819	24 872	+5 675	+2 054	+33,11	+9,00
Власний капітал, млн грн	2 997	3 130	3 200	+132	+70	+4,41	+2,24
Чистий процентний дохід	1 384	1 811	2 239	+427	+428	+30,85	+23,63
Чистий комісійний дохід	340	433	390	+93	-43	+27,35	-9,93
Чистий прибуток, млн грн	381	460	58	+79	-402	+20,68	-87,37
ROE, %	12,71	14,70	1,82	+1,98	-12,88	+15,58	-87,65
ROA, %	1,58	1,49	0,20	-0,09	-1,29	-5,88	-86,71
Мультиплікатор капіталу	8,02	9,85	9,16	+1,83	-0,70	+22,80	-7,08
Чистий процентний спред,%	12,64	13,27	21,55	+0,63	+8,28	+4,98	+62,35
Регіональна мережа, відділень	87	95	101	+8	+6	+9,20	+6,32
Чисельність персоналу, чол	1 673	1 910	1 656	+237	-254	+14,17	-13,30

Як бачимо власний капітал банку зростає, а чисті активи та зобов'язання суттєво зростали у 2021 році, а у 2022 році дещо скоротились.

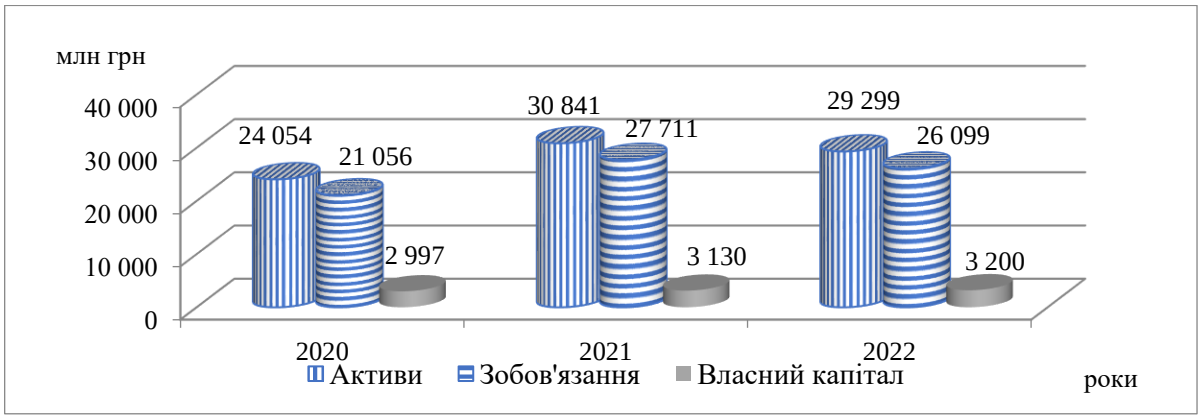

Рисунок 2.5 – Динаміка активів, зобов'язань та власного капіталу АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 рр.

Для поглибленого аналізу діяльності АТ «ТАСКОМБАНК» впродовж останніх трьох років проведемо розрахунки та побудуємо таблиці, ґрунтуючись на даних річної фінансової звітності (Додатки Б, В, Г), у яких наведемо та проаналізуємо динаміку та структуру його власного капіталу, зобов'язань та активів (таблиці 2.7 – 2.11).

З таблиці 2.7 видно, що активи банку за досліджуваний період зросли: на 5 245 048 тис.грн або +21,2%, однак приріст спочатку був більший у 2021 році на 28,2%, а вже у 2022 році активи скоротились на 5%.

У 2021 році більшість статей активів зростала, а саме: грошові кошти та їх еквіваленти, кошти в інших банках, кредити та заборгованість клієнтів,в цілому та в розрізі позичальників, усі групи цінних паперів тощо. Виняток становила лише інвестиційна нерухомість, основні засоби та інші фінансові активи. У 2022 році, незважаючи на знову ж таки зростання більшої частина груп активів, загальний їх обсяг скоротився під впливом того, що скоротились усі види кредитів, а саме: на 12% зменшились усі кредити та заборгованість клієнтів, а в розрізі груп позичальників: на 5% зменшились кредити та заборгованість юридичних осіб та на 38% зменшились кредити та заборгованість фізичних осіб.

Таблиця 2.7 – Динаміка активів АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 рр.

Активи	Роки			Абсолютне відхилення, тис.грн		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Грошові кошти та їх еквіваленти	1 170 121	1 240 123	1 548 440	+70 002	+308 317	+6	+25
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9 223	39 387	856 866	+30 164	+817 479	+327	+2076
у т.ч. що рефінансуються НБУ	0	0	730 114	0	+730 114	0	+100
Кошти в інших банках	1 179 920	1 605 619	1 867 607	+425 698	+261 989	+36	+16
Кредити та заборгованість клієнтів	13 158 404	16 207 595	14 229 913	+3 049 191	-1 977 681	+23	-12
Кредити та заборгованість юридичних осіб	11 426 705	12 495 484	11 915 173	+1 068 779	-580 312	+9	-5
Кредити та заборгованість фізичних осіб	1 731 699	3 712 110	2 314 741	+1 980 411	-1 397 370	+114	-38
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	4 455 653	6 944 051	846 408	+2 488 398	-6 097 643	+56	-88
у т.ч. що рефінансуються НБУ	4 455 653	6 944 051	846 408	+2 488 398	-6 097 643	+56	-88
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	2 600 701	3 401 490	8 510 712	+800 789	+5 109 222	+31	+150
у т.ч. що рефінансуються НБУ	2 600 701	3 401 490	8 510 712	+800 789	+5 109 222	+31	+150
Інвестиційна нерухомість	95 372	92 134	26 593	-3 238	-65 542	-3	-71
Відстрочений податковий актив	0	1 508	7 136	+1 508	+5 628	+100	+373
Основні засоби та нематеріальні активи	1 082 012	635 850	646 375	-446 162	+10 525	-41	+2
Інші фінансові активи	141 100	126 129	83 528	-14 971	-42 601	-11	-34
Інші активи	161 184	547 173	675 160	+385 989	+127 987	+239	+23
Чисті активи, усього	24 053 690	30 841 058	29 298 738	+6 787 368	-1 542 320	+28,2	-5

А також суттєво скоротились цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід: на 6 097 643 тис.грн або

88%. Як і у 2021 році продовжили зменшуватись інвестиційна нерухомість та інші фінансові активи.

У структурі активів АТ «ТАСКОМБАНК» (таблиця 2.8) найбільшу частку займають кредити та заборгованість клієнтів в цілому, а в розрізі груп позичальників – лідерську позицію утримують кредити юридичних осіб. Проте частка кредитів в активах банку скоротилась у 2021 році на 2,15%,а у 2022 році на 3,98%. В розрізі груп позичальників спостерігались різнонаправлені тенденції: кредити юридичних осіб скорочувались, а потім зростали; динаміка кредитів фізичних осіб була протилежною.

Таблиця 2.8 – Динаміка структури активів АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 рр.

У відсотках

Активи	Частка в активах			Зміна в структурі	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021/ 2020	2022/ 2021
Грошові кошти та їх еквіваленти	4,86	4,02	5,29	-0,84	+1,27
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	0,04	0,13	2,92	+0,09	+2,79
у т.ч. що рефінансуються НБУ	0	0	2,49	0	+2,49
Кошти в інших банках	4,91	5,21	6,37	+0,3	+1,16
Кредити та заборгованість клієнтів	54,70	52,55	48,57	-2,15	-3,98
Кредити та заборгованість юридичних осіб	47,50	40,52	40,67	-6,98	+0,15
Кредити та заборгованість фізичних осіб	7,20	12,04	7,90	+4,84	-4,14
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	18,52	22,52	2,89	+4,0	-19,63
у т.ч. що рефінансуються НБУ	18,52	22,52	2,89	+4,0	-19,63
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	10,81	11,03	29,05	+0,22	+18,02
у т.ч. що рефінансуються НБУ	10,81	11,03	29,05	+0,22	+18,02
Інвестиційна нерухомість	0,40	0,30	0,09	-0,1	-0,21
Відстрочений податковий актив	0	0,005	0,024	+0,005	+0,019
Основні засоби та нематеріальні активи	4,50	2,06	2,21	-2,44	+0,15
Інші фінансові активи	0,59	0,41	0,29	-0,18	-0,12
Інші активи	0,67	1,77	2,30	+1,1	+0,53
Чисті активи, усього	100	100	100	0	0

Друге за обсягами місце серед активів банку займають цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, хоча у

2022 році відбулось різке падіння їх частки в активах: з 18,52% у 2020 р. вони зросли до 22,52% у 2021р. та скоротились до 2,89% у 2022 р. Натомість суттєво зросла питома вага цінних паперів, які обліковуються за амортизованою собівартістю: з 10,81% у 2020 р. вона дещо зросла до 11,03% у 2021р. та збільшилась до 29,05% у 2022 р. Далі за розміром питомої ваги приблизно однакові позиції займають кошти в інших банках, частка яких поступово зростає протягом усього періоду з 4,91% у 2020 р. до 5,21% у 2021 р. та до 6,37% у 2022 р; а також грошові кошти та їх еквіваленти, частка яких у 2021 році скоротилась із 4,86% до 4,02%, а у 2022 році зросла до 5,29%. На кінець період дещо зросли фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток, і їх питома вага у 2022 році складала 2,92%. Основні засоби та нематеріальні активи на балансі банку займають 2-4%, причому питома вага їх скорочувалась до 2,21% у 2022 році. Решта активів становлять менше одного відсотку.

Наступним кроком розглянемо динаміку зобов'язань та власного капіталу, що формують ресурсну базу банку задля ведення ним активних операцій. У таблиці 2.9 наведено динаміку зобов'язань АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 рр.

За даними таблиці 2.9 бачимо, що зобов'язання банку в цілому за досліджений період суттєво зросли: на 5 042 919 тис.грн або +23,9%, проте зростання спостерігалось у 2021 р. на 6 655 185 тис.грн або на 32%, а вже у 2022 р. зобов'язання скоротились на 1 612 266 тис.грн або на 6%. Серед груп зобов'язань постійну тенденцію зростання демонстрували кошти клієнтів, що у 2021 році зросли на 5 675 448 тис.грн або на 33%, а у 2022 році лише на 2 053 766 тис.грн або на 9%. У складі коштів клієнтів зростали як кошти юридичних, так і кошти фізичних осіб. Винятком у 2022 році були лише кошти на вимогу юридичних осіб, що скоротились на 244 662 тис.грн або на 5%. Також зростали такі групи зобов'язань як інші залучені кошти та резерви за зобов'язаннями.

Таблиця 2.9 – Динаміка зобов'язань АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 рр.

Зобов'язання	Роки			Абсолютне відхилення, тис.грн		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Кошти отримані від НБУ	2 200 000	3 234 146	0	+1 034 146	-3 234 146	+47	-100
Кошти банків	546 838	483 157	193 142	-63 681	-290 015	-12	-60
Кошти клієнтів	17 143 063	22 818 511	24 872 277	+5 675 448	+2 053 766	+33	+9
у т.ч. кошти суб'єктів господарювання та небанківських фін. установ	9 003 358	13 812 479	13 934 396	+4 809 121	+121 917	+53	+1
у т.ч. кошти на вимогу	3 390 163	5 283 509	5 038 847	+1 893 345	-244 662	+56	-5
у т.ч. кошти фізичних осіб	8 139 705	9 006 032	10 937 881	+866 327	+1 931 849	+11	+21
у т.ч. кошти на вимогу	1 114 053	1 530 449	2 262 500	+416 396	+732 050	+37	+48
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	106	0	0	-106	0	-100	0
Боргові цінні папери, емітовані банком	113 372	113 566	9 560	+193	-104 005	0	-92
Інші залучені кошти	199 637	253 928	301 649	+54 292	+47 720	+27	+19
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	33 320	22 047	9 659	-11 274	-12 388	-34	-56
Відстрочені податкові зобов'язання	5 946	0	0	-5 946	0	-100	0
Резерви за зобов'язаннями	11 807	33 819	68 494	+22 011	+34 676	+186	+103
Інші фінансові зобов'язання	483 832	389 819	394 939	-94 013	+5 119	-19	+1
Інші зобов'язання	318 374	362 488	249 496	+44 114	-112 992	+14	-31
Усього зобов'язань	21 056 296	27 711 482	26 099 215	+6 655 185	-1 612 266	+32	-6

Лише скорочувались протягом досліджуваного періоду кошти банків: у 2021 році вони скоротились на 63 681 тис.грн або на 12%, а у 2022 році вже на

290 015 тис.грн або на 60%. Також постійно скорочувались зобов'язання щодо поточного податку на прибуток: у 2021 році вони скоротились на 34%, а у 2022 році вже на 56%. Решта груп зобов'язань демонстрували різнонаправлені тенденції.

У структурі зобов'язань АТ «ТАСКОМБАНК» (таблиця 2.10 та рисунок 2.6) найбільшу частку займають кошти клієнтів, серед яких найбільше коштів суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ.

Таблиця 2.10 – Динаміка структури зобов'язань АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 рр.

У відсотках

Зобов'язання	Частка в пасивах			Зміна в структурі	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021/ 2020	2022/ 2021
Кошти отримані від НБУ	9,15	10,49	0	+1,34	-10,49
Кошти банків	2,27	1,57	0,66	-0,7	-0,91
Кошти клієнтів	71,27	73,99	84,89	+2,72	+10,9
у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	37,43	44,79	47,56	+7,36	+2,77
у тому числі кошти на вимогу	14,09	17,13	17,20	+3,04	+0,07
у тому числі кошти фізичних осіб	33,84	29,20	37,33	-4,64	+8,13
у тому числі кошти на вимогу	4,63	4,96	7,72	0,33	+2,76
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	0,0004	0	0	-0,0004	0
Боргові цінні папери, емітовані банком	0,47	0,37	0,03	-0,1	-0,34
Інші залучені кошти	0,83	0,82	1,03	-0,01	+0,21
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	0,14	0,07	0,03	-0,07	-0,04
Відстрочені податкові зобов'язання	0,02	0	0	-0,02	0
Резерви за зобов'язаннями	0,05	0,11	0,23	+0,06	+0,12
Інші фінансові зобов'язання	2,01	1,26	1,35	-0,75	+0,09
Інші зобов'язання	1,32	1,18	0,85	-0,14	-0,33
Усього зобов'язань	87,54	89,85	89,08	+2,31	-0,77
Усього пасивів	100	100	100	0	0

Зазначені групи зобов'язань демонстрували тенденцію зростання: частка коштів клієнтів у пасивах банку зросла з 71,27% у 2020 р. до 73,99% у 2021 р. та до 84,89% у 2022 р. У їх складі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ переважають, і їх частка зросла із 37,43% у

2020 р. до 44,79% у 2021 р. та до 47,56% у 2022 р. На другому місці серед зобов'язань знаходяться кошти фізичних осіб, що скоротились з 33,84% у 2020 р. до 29,20% у 2021 р. та зросли до 37,33% у 2022 р. На кінець періоду кошти, отримані від НБУ, що знаходились на третьому місці за часткою в пасивах серед зобов'язань, зросли з 9,15% у 2020 р. до 10,49% у 2021 р. та у 2022 р. скоротились до нуля.

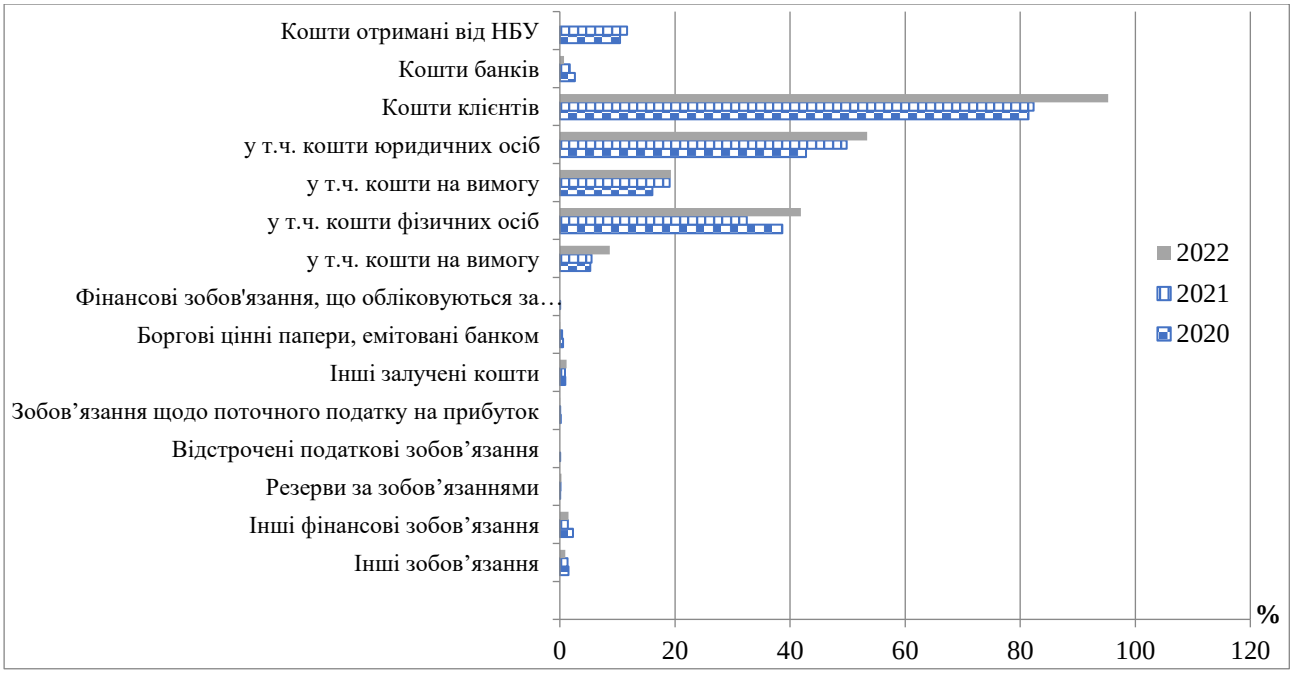

Рисунок 2.6 – Динаміка питомої ваги зобов'язань АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 рр.

Кошти банків коливались в діапазоні 1-2% протягом досліджуваного періоду та продемонстрували скорочення з 2,27% у 2020 році до 1,57% у 2021 році та до 0,16% у 2022 році. Решта груп зобов'язань становлять менше 1%. Далі розглянемо склад і структуру власного капіталу АТ «ТАСКОМБАНК» (таблиця 2.11 та рисунок 2.7).

За даними таблиці 2.11 видно, що власний капітал банку в цілому за період зріс: на 202 129 тис.грн або на 6,74%. Також він зростав і середині періоду: спочатку у 2021 році на 4,4%, та на 2,2% у 2022 році.

Таблиця 2.11 – Динаміка власного капіталу АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 рр.

Власний капітал	Роки			Абсолютне відхилення, тис.грн		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Статутний капітал	1 647 143	1 960 100	1 960 100	+312 957	0	+19,0	0
Емісійні різниці	42 011	42 011	42 011	0	0	0	0
Резервні та інші фонди банку	111 194	130 250	330 250	+19 056	+200 000	+17,1	+153,6
Резерви переоцінки	73 210	54 186	60 788	-19 024	+6 602	-26,0	+12,2
Нерозподілений прибуток	1 123 835	943 030	806 374	-180 806	-136 655	-16,1	-14,5
Усього власного капіталу	2 997 394	3 129 577	3 199 523	+132 183	+69 946	+4,4	+2,2

Динаміка складу власного капіталу банку подана на рисунку 2.7.

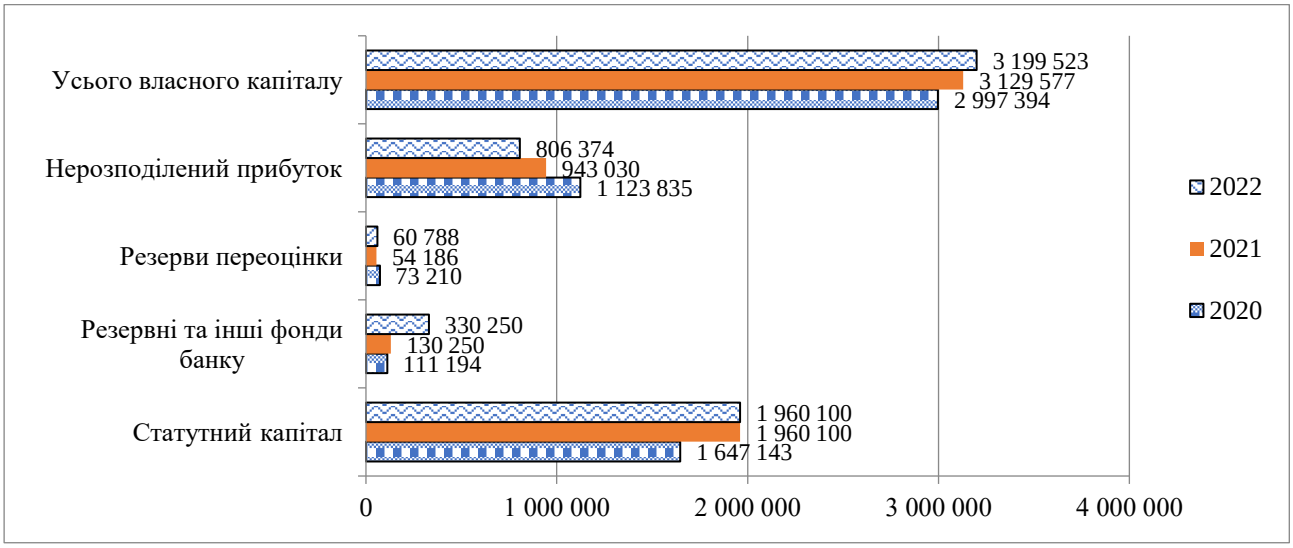

Рисунок 2.7 – Динаміка складу власного капіталу АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 рр.

У 2021 році в результаті докапіталізації на 312 957 тис.грн або на 19% зріс статутний капітал банку. Обсяг емісійних різниць залишався незмінним протягом дослідженого періоду. Суттєво зросли резервні та інші фонди банку: у 2021 році на 19 056 тис.грн або на 17,1%, а у 2022 році вже на 200 000 тис.грн або ж на 153,6%. Тенденцію скорочення демонстрував нерозподілений

прибуток: у 2021 році на 180 806 тис.грн або ж на 16,1%, а вже у 2022 році на 136 655 тис.грн або ж на 14,5%. Оскільки відповідно до свого статуту АТ «ТАСКОМБАНК» має основною метою отримання прибутку, то розглянемо показники формування його фінансових результатів протягом останніх трьох років (таблиця 2.12).

За даними таблиці 2.12 чистий процентний та чистий комісійний доходи зросли в 2021 р. на 30,9% та 27,3% відповідно, а вже у 2022 р. чистий процентний дохід зріс на 23,6%, тоді як чистий комісійний дохід скоротився на 10,0%.

Таблиця 2.12 – Показники формування фінансових результатів АТ «ТАСКОМБАНК» за 2020-2022 рр.

Показник, тис.грн	Роки			Абсолютне відхилення, тис.грн		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Процентні доходи	2 588 078	2 984 773	4 173 255	+396 695	+1 188 482	+15,3	+39,8
Процентні витрати	1 204 131	1 173 337	1 934 479	-30 794	+761 142	-2,6	+64,9
Чистий процентний дохід	1 383 947	1 811 436	2 238 777	+427 489	+427 340	+30,9	+23,6
Комісійні доходи	606 376	870 301	924 044	+263 925	+53 743	+43,5	+6,2
Комісійні витрати	266 408	437 577	534 515	+171 168	+96 938	+64,3	+22,2
Чистий комісійний дохід	339 967	432 724	389 529	+92 757	-43 195	+27,3	-10,0
Торговий результат	90 342	113 770	825 276	+23 428	+711 506	+25,9	+625,4
Інші операційні доходи	100 844	231 320	129 633	+130 476	-101 687	+129,4	-44,0
Інші доходи	88 225	47 577	63 271	-40 647	+15 694	-46,1	+33,0
Всього доходів	2 003 325	2 636 828	3 646 486	+633 503	+1 009 658	+31,6	+38,3
Відрахування до резервів	226 556	304 955	2 133 499	+78 399	+1 828 544	+34,6	+599,6
Адміністративні та інші операційні витрати	1 315 047	1 769 977	1 441 318	+454 930	-328 659	+34,6	-18,6
Всього витрат	1 541 603	2 074 932	3 574 816	+533 329	+1 499 885	+34,6	+72,3
Прибуток/(збиток) до оподаткування	461 722	561 896	71 669	+100 174	-490 227	+21,7	-87,2
Витрати на податок на прибуток	80 609	101 979	13 592	+21 370	-88 387	+26,5	-86,7
Прибуток/(збиток) після оподаткування	381 112	459 917	58 077	+78 805	-401 840	+20,7	-87,4

Торговий результат був додатним протягом 2020-2022 рр. і демонстрував зростання на 25,9% у 2021 році та на 625,4% у 2022 році.

Як зображено на рисунку 2.8 доходи та витрати банку зростали протягом дослідженого періоду: у 2021 році на 31,6% зросли доходи та на 34,6% зросли витрати, у 2022 році на 38,3% зросли доходи та на 72,3% зросли витрати. Протягом усього періоду банк працював прибутково, і у 2021 році чистий прибуток зріс на 78 805% або на 20,7%, однак приріст витрат у 2022 році був настільки суттєвим, що відбулось скорочення чистого прибутку банку на 401 840 тис.грн або ж на 87,4%. Причиною цього стало дуже значне зростання відрахувань до резервів у 2022 році: на 1 828 544 тис.грн або ж на 599,6%.

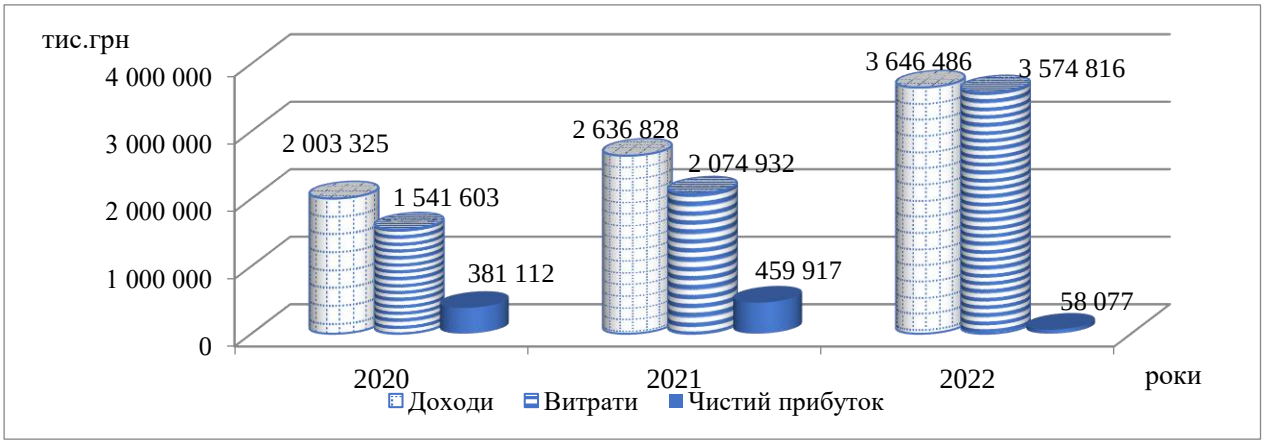

Рисунок 2.8 – Динаміка доходів, витрат та чистого прибутку АТ «ТАСКОМБАНК» у 2020-2022 роках

Далі проаналізуємо стан дотримання банком економічних нормативів НБУ. У таблиці 2.13 проведено аналіз дотримання банком економічних нормативів НБУ [39].

Таблиця 2.13 – Стан дотримання АТ «ТАСКОМБАНК» економічних нормативів у 2020-2022 рр.*

Назва нормативу	Нормативне значення	Роки			Відхилення	
		Станом на 01.01.2021	Станом на 01.01.2022	Станом на 01.01.2023	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7
Нормативи капіталу:						
Н1	200 млн грн.	2560,3	2814,6	2881,2	254,3	66,6
Н2	не менше 10%	18,07	13,64	16,48	-4,43	2,84
Н3	не менше 7%	12,69	10,02	13,11	-2,67	3,09

Кінець таблиці 2.13

1	2	3	4	5	6	7
Нормативи ліквідності:						
Н6	не менше 60%	75,56	74,89	-	-0,67	-
$LCR_{ВВ}$	мінімум 100%	184,88	197,96	221,06	+13,08	+23,1
$LCR_{ІВ}$ -		221,2	157,81	308,3	-63,39	+150,49
NSFRвв	з 1.10.21 -90%; з 1.04.22 -100%	-	129,53	124,93	129,53	-4,6
NSFRнв		-	140,05	127,63	140,05	-12,42
NSFRів		-	105,8	120,03	105,8	14,23
Нормативи кредитного ризику:						
Н7	не більше 25%	15,84	13,49	15,85	-2,35	+2,36
Н8	не більше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу	176,39	167,83	191,46	-8,56	+23,63
Н9	не більше 5%	14,3	15,25	2,94	+0,95	-12,31
Нормативи інвестування:						
Н11	не більше 15%	0,00012	0,00010	0,00007	-0,00002	-0,00003
Н12	не більше 60%	0,00012	0,00010	0,00007	-0,00002	-0,00003
Валютна позиція:						
Л13-1	не більше 10%	0,2195	5,2585	0,4602	5,0390	-4,7983
Л13-2	не більше 10%	3,6696	0,0001	1,506	-3,6695	1,5059

Джерело: складено на основі [28, 29]

За даними таблиці 2.13 АТ «ТАСКОМБАНК» дотримується визначених НБУ економічних нормативів. Лише у 2020-21 роках спостерігається недотримання нормативу кредитного ризику Н9 (максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов’язаними з банком особами), проте у 2022 році ця ситуація була вирішена та розмір нормативу приведений до регламентованого інструктивними матеріалами НБУ значення.

3 Напрями вдосконалення управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів за матеріалами АТ «ТАСКОМБАНК»

АТ «ТАСКОМБАНК» здійснює свою інвестиційну діяльність загалом та на ринку цінних паперів зокрема таким чином, щоб вона була ефективною при мінімальних інвестиційних ризиках, задовольняла потреби ринку у переливі капіталів, а це в свою чергу сприятиме розвитку економіки.

У структурі активів АТ «ТАСКОМБАНК» у 2020 році портфель цінних паперів займав досить значну питому вагу – 29,4%, у 2021 році – 33,7%, а у 2023 році вже 34,9% (рисунок 3.1), це пояснюється тим, в сучасних нестабільних умовах функціонування фінансового ринку та економіки країни, в цілому, банк тяжіє до вкладення коштів у безризикові та високоліквідні активи (ОВДП).

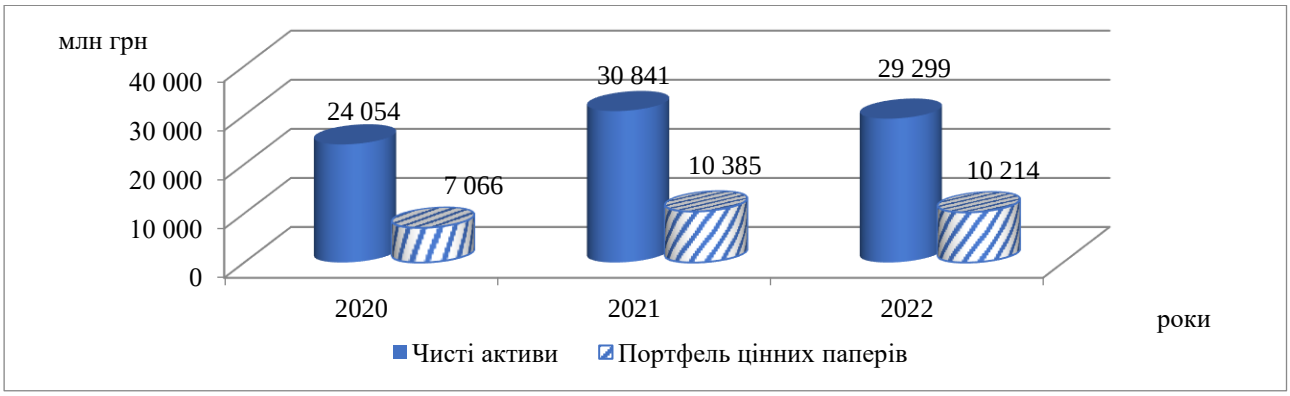

Рисунок 3.1 – Динаміка активів та портфеля цінних паперів АТ «ТАСКОМБАНК» у 2020-2022 роках

Відповідно до наведених на рисунку 3.1даних бачимо суттєве зростання вартості портфеля цінних паперів банку у 2021 році також і в абсолютному вимірі, хоча в же у 2022 році абсолютний обсяг трохи навіть скоротився, на 171 млн грн. Проте через скорочення на 1,542 млрд грн чистих активів банку питома вага портфеля цінних паперів банку зросла на 1,2%.

В той же час тенденція переважання портфеля цінних паперів над кредитним, яку ми виявили у пункті 2.1 даної кваліфікаційної роботи, що характерною для банківської системи України починаючи із 2020 року, не прослідковується у конкретно цього банку (рисунок 3.2).

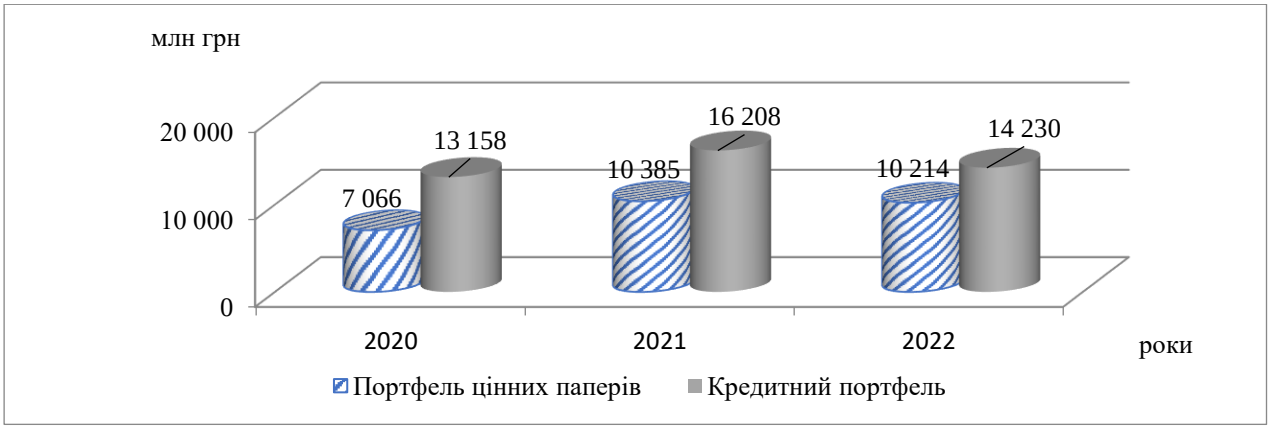

Рисунок 3.2 – Динаміка кредитного портфеля та портфеля цінних паперів АТ «ТАСКОМБАНК» у 2020-2022 роках

За даними рисунку 3.2 бачимо переважання кредитного портфеля над портфелем цінних паперів банку протягом усього дослідженого періоду. Питома вага кредитного портфеля у 2020 році становила – 54,7%, у 2021 році – 52,6,7%, а у 2023 році же 48,6%. Хоча частка кредитного портфеля і скорочується, дуже поступово, все одно можемо говорити про орієнтованість АТ «ТАСКОМБАНК» більше на кредитування, зокрема, саме реального сектору економіки, адже переважна більшість кредитів у портфелі банку – це кредити юридичних осіб.

Відповідно, інвестиції у цінні папери для АТ «ТАСКОМБАНК» є другим за обсягами напрямком розміщення коштів. Розглянемо більш детально результати цієї діяльності банку протягом дослідженого періоду.

Портфель цінних паперів АТ «ТАСКОМБАНК», являючи собою сукупність усіх придбаних банком цінних паперів, формується з метою отримання доходів у вигляді процентів, дивідендів, прибутку від перепродажу, а також інших прямих й непрямих доходів. Сформований таким чином портфель цінних паперів даного банку забезпечує запланований рівень

доходності, а також, що є не менш важливим, щодо нього практично відсутній ризик, оскільки складається він – впродовж дослідженого період – із ОВДП різних за термінами та доходністю емісій (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Склад та динаміка портфеля цінних паперів АТ «ТАСКОМБАНК» у 2020-2022 роках

Показники	Роки						Відхилення			
	2020		2021		2022		2021/2020		2022/2021	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9,2	0,1	39,4	0,4	856,9	8,4	+30,2	+0,3	+817,5	+8,0
у т.ч. що рефінансуються НБУ	0	0	0	0	730,1	+7,1	0	0	+730,1	+7,1
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	4 455,7	63,1	6 944,1	66,9	846,4	8,3	+2 488,4	+3,8	-6097,6	-58,6
у т.ч. що рефінансуються НБУ	4 455,7	63,1	6 944,1	66,9	846,4	8,3	+2 488,4	+3,8	-6 097,6	-58,6
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	2 600,7	36,8	3 401,5	32,8	8 510,7	83,3	+800,8	-4,0	+5 109,2	+50,5
у т.ч. що рефінансуються НБУ	2 600,7	36,8	3401,5	32,8	8510,7	83,3	+800,8	-4,0	+5 109,2	+50,5
Всього портфель цінних паперів банку	7 065,6	100	10 384,9	100	10 214,0	100	+3 319,4	0	-170,9	0

Бачимо, що на початку дослідженого періоду у складі портфеля цінних паперів переважали цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, частка їх у 2020 році складала 63,1%, а вже на кінець періоду акцент у портфелі цінних паперів банку змістився на цінні

папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю, частка їх у 2022 році складала 83,3% (рисунок 3.3).

Відповідно до Постанови НБУ №14 «банк після первісного визнання оцінює борговий фінансовий актив на основі бізнес-моделі та характеристик грошових потоків, передбачених договором, за: амортизованою собівартістю; справедливою вартістю з визнанням переоцінки в іншому сукупному доході; справедливою вартістю з визнанням переоцінки через прибутки/збитки» [38].

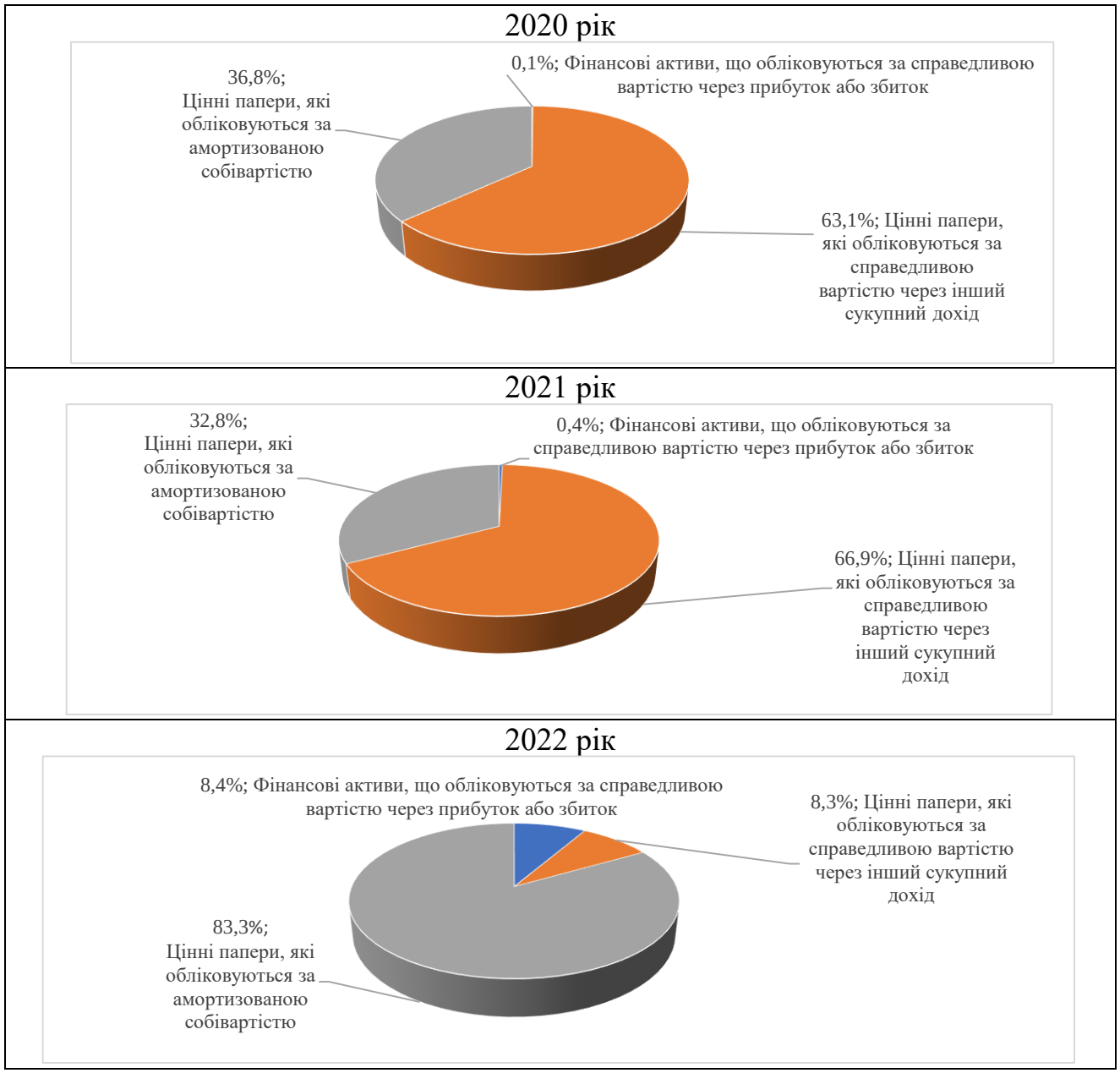

Рисунок 3.3 – Динаміка структури портфеля цінних паперів АТ «ТАСКОМБАНК» у 2020-2022 роках

АТ «ТАСКОМБАНК» регулярно проводить оцінку бізнес-моделі, котра використовується для управління фінансовими активами (цінними паперами) із метою генерування грошових потоків.

Як видно із динаміки структури цінних паперів у портфелі банку (рисунок 3.3) протягом 2020-2021 років в управлінні портфелем переважало утримання цінних паперів в рамках бізнес-моделі, мета котрої досягається як через отримання прописаних договором грошових потоків, так і шляхом продажу фінансових активів, тобто це цінні папери в портфелі банку, що можуть бути спрямовані на продаж. І вже ефективність управлінських рішень може бути оцінена через отримання додаткового доходу від ціни продажу вищої за ціну купівлі.

У 2022 році ситуація в управлінні портфелем кардинально змінилась на користь бізнес-моделі, мета котрої полягає в утриманні цінних паперів для отримання прописаних договором грошових потоків,тобто це цінні папери в портфелі банку до погашення. Оскільки, ринок цінних паперів України у зв’язку із початком повномасштабних військових дій тимчасово призупиняв свою роботу і відновлення відбулось лише у третьому кварталі 2022 року. ОВДП які розміщуються на первинному ринку утримуються АТ «ТАСКОМБАНК» до визначеного моменту їх погашення із отриманням визначеного по них доходу. Переважають, знову ж таки, військові ОВДП.

Така моноструктура портфеля цінних паперів АТ «ТАСКОМБАНК» пояснюється високою привабливістю державних цінних паперів, котрим на вітчизняному ринку немає конкурентів на даний момент часу. Значний приток ліквідності до банків від населення та юридичних осіб на депозити, що знову ж таки зумовлений безальтернативністю інвестування на фінансовому ринку, змушує банки інвестувати цю ліквідність у доступні інструменти. В час, коли держава гостро потребує фінансових ресурсів, купівля ОВДП, зокрема і військових, окрім прагнення прибутку, носить ще й патріотичне забарвлення.

Слід відмітити, що АТ «ТАСКОМБАНК» визначає за ОВДП перший клас боржника, оскільки емітентом цінних є центральний орган виконавчої влади

України. Зазначений клас відповідає мінімальному кредитному ризику. Відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності банк в рамках моделі «очікуваних збитків» застосовує підхід на основі «трьох кошиків» , із віднесенням цінних паперів до Стадії 1 та Стадії 2 та 3.

У 2020 році всі цінні папери належали до «кошика» Стадії 1, тобто очікувались кредитні збитки протягом 12 місяців з моменту первісного визнання активів за умови відсутності значного погіршення кредитної якості. І відповідно у 2020 році очікувані кредитні збитки за цінними паперами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, становили 6,057 млн грн; а у 2021 році – 6,829 млн грн. При обсязі портфеля, що вимірюється у млрд грн, ці збитки виглядали абсолютно не суттєвими.

Після початку збройної агресії рф 24.02.2022 року усі цінні папери в портфелі банку на цю дату, а саме 6 158 290 тис. грн. були переведені до Стадії 2, тобто очікувались кредитні збитки протягом всього строку дії цінних паперів, що свідчить про значне збільшення кредитного ризику.

Окрім утримання ОВДП у своєму портфелі до їх погашення АТ «ТАСКОМБАНК» активно використовує їх як заставу під час отримання рефінансування НБУ. ОВДП надаються в заставу в якості забезпечення за кредитами рефінансування, отриманими від НБУ, та в якості застави за операціями СВОП процентної ставки.

Так, у 2020 році банком було отримано кредити рефінансування на загальну суму 2 200 млн грн. під 6% із погашенням у 2025 р. За станом на 31.12.2020 р. в заставу було надано ОВДП на суму 2 333,4 млн грн за отриманими від НБУ кредитами рефінансування. За станом на 31.12.2021 р. банком було отримано кредити рефінансування на загальну суму 3 000 млн грн під 10% із погашенням у 2025-26 роках та 234 146 тис.грн під 11% із погашенням у 2024 р. За станом на 31.12.2021 р. в заставу було надано ОВДП на суму 3 405,9 млн грн за отриманими від НБУ кредитами рефінансування.

25.02.2022 р. АТ «ТАСКОМБАНК» отримав транш у сумі 2 696 млн грн, що був погашений по строку 28.02.2022 р. Вже у березні 2022 р. було отримано

ще два транші кредитів рефінансування на загальну суму 2 500 млн грн. Усі кредити рефінансування достроково погашені у березні-вересні 2022 р., тобто у 2022 році повністю та достроково погашено отримані в 2021 р. кредити рефінансування в обсязі 3 234 млн грн.

У таблиці 3.2 наведена динаміка портфеля цінних паперів АТ «ТАСКОМБАНК» в розрізі валют, країн та строків погашення у 2020-2022 роках.

Таблиця 3.2 – Динаміка портфеля цінних паперів АТ «ТАСКОМБАНК» в розрізі валют, країн та строків погашення у 2020-2022 роках

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, млн грн		
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2022/2020
Інвестиції в цінні папери за видами валют, млн грн						
гривні	5827,5	8569,8	8510,7	2742,3	-59,1	2683,2
долари США	1228,8	1775,7	1576,5	546,9	-199,2	347,7
Географічна концентрація цінних паперів, млн грн						
Україна	7056,4	10345,5	10087,2	3289,2	-258,3	3030,9
ОЕСР	0	0	0	0	0	0
інші країни	0	0	0	0	0	0
Цінні папери строками їх погашення, млн грн						
менше ніж 12 місяців	6770,6	9678,3	10087,2	2907,7	409,0	3316,6
більше ніж 12 місяців	285,8	667,3	0	381,5	-667,3	-285,8
Цінні папери за строками погашення на основі очікуваних строків погашення, млн грн						
на вимогу та менше 1 міс.	3040,8	3421,9	8510,7	381,1	5088,8	5469,9
від 1 до 12 міс.	3729,8	6256,4	1576,5	2526,6	-4679,9	-2153,3
від 12 міс. до 5 років	285,8	667,3	0	381,5	-667,3	-285,8
понад 5 років	0	0	0	0	0	0

Як видно з даних таблиці 3.2 вартість більшості цінних паперів в портфелі банку вимірюється в національній валюті, лише відсотків 15-17 – у іноземній валюті, а саме в доларах США. За географічною ознакою емітенти цінних паперів в портфелі банку є з України. Протягом дослідженого періоду більшість цінних паперів у портфелі банку мають термін погашення до 1 року. У 2020 році 4,1% цінних паперів, а у 2021 році 6,5% мали термін погашення

більше року. У 2022 році всі цінні папери у портфелі банку мали термін погашення до 1 року.

Головну мету управління портфелем цінних паперів може по-різному визначати топ-менеджмент банку, хоча здебільшого банк формує портфель цінних паперів для досягнення однієї із таких цілей: максимізація прибутків, підтримка ліквідності або ж зниження ризику. Під час вибору мети потрібно визначити пріоритети, тому що одночасне досягнення усіх перелічених цілей на практиці неможливе. Проте топ-менеджмент банку може вирішити розподілити портфель цінних паперів на декілька складових, і кожна з них слугуватиме досягненню окремої мети. Як ми побачили з проведеного аналізу АТ «ТАСКОМБАНК» протягом дослідженого періоду сформував портфель цінних паперів, направлений в першу чергу на мінімізацію ризиків, однак відсутність диверсифікації та зосередження усіх інвестицій у цінні папери, емітентом яких є держава, не може не турбувати в разі погіршення макроекономічної ситуації.

Вищезазначене обумовлює необхідність формування дієвої та ефективної організаційної моделі управління інвестиційною діяльністю АТ «ТАСКОМБАНК» на ринку цінних паперів, орієнтованої на своєчасне виявлення й усунення всіх існуючих загроз. За змістовим наповненням організаційну модель управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів розглядатимемо як сукупність взаємозалежних складових, взаємодія котрих сприятиме підвищенню рівня ефективності та безпеки інвестиційної діяльності банку з метою протидії загрозам. Побудова такої організаційної моделі вимагає комплексного підходу щодо формування її складових, визначення функцій та порядку реалізації за допомогою чітко визначеного інструментарію. Окрім того, вона повинна базуватись на ієрархічній організації, що втілюється у сукупності наступних складових: теоретичній, методичній, функціональній, забезпечувальній та практичній.

Створення та ефективне застосування організаційної моделі управління інвестиційною діяльністю АТ «ТАСКОМБАНК» на ринку цінних паперів потребує визначення теоретичних основ, до котрих належить визначення

суб'єкта і об'єкта, мети та завдань, цілей і принципів побудови. Суб'єктом зовнішнього рівня виступає НБУ як регулятор банківського сектору, а на внутрішньому рівні – це топ-менеджмент банку.

Об'єктом управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів виступає інвестиційна діяльність установи, в цілому, та окремі її елементи – інвестиційні інструменти, акумульовані фінансові ресурси, матеріальні цінності, персонал тощо.

Метою реалізації запроєктованої організаційної моделі управління є забезпечення достатнього рівня ефективності та безпеки інвестиційної діяльності банку на ринку цінних паперів та захист від дії загроз з метою стабільного функціонування та розвитку у нестабільному ринковому середовищі.

Запропонована організаційна модель націлена на вирішення низки завдань:

– забезпечення ефективної інвестиційної діяльності на ринку цінних паперів;

– виявлення загроз для інвестиційної діяльності на ринку цінних паперів та своєчасне реагування з метою уникнення збитків;

– забезпечення мінімізації ризиків інвестиційної діяльності банку на ринку цінних паперів;

– реалізація заходів щодо досягнення високого рівня безпеки інвестицій.

Методична складова організаційної моделі управління інвестиційною діяльністю на ринку цінних паперів, беззаперечно, повинна поєднувати певні методи, інструменти й важелі. Всі методи, що використовуються при формуванні та реалізації пропонованої організаційної моделі можна поділити на загальнонаукові і специфічні. До загальнонаукових методів належать: синтез та аналіз; дедукція та індукція; абстракція та аналогія; порівняння та спостереження. До спеціальних методів включають: адміністративні та економічні; соціально-поведінкові (вплив на соціальні та психологічні інтереси

банку та його персоналу в системі забезпечення ефективності та безпеки інвестиційної діяльності на ринку цінних паперів). Слід зазначити, що усі методи перебувають у тісній взаємодії та зв'язку, під час їх комплексного застосування якість управлінської роботи підвищується, що дозволяє детально досліджувати проблеми та отримувати позитивні результати.

В процесі розбудові організаційної моделі управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів необхідно враховувати доступність для використання можливих інструментів, котрі у відповідності до розмежування їх за змістом можуть бути поєднані у три групи – фінансово-економічні, організаційно-технологічні, аналітичні.

При застосуванні запропонованої для АТ «ТАСКОМБАНК» організаційної моделі важлива роль належатиме наступним важелям – види цінних паперів та процентні ставки за ними, ставки податкові та нормативи, індикатори та ліміти, резерви тощо. Кожен із важелів має свою характеристику та виконує вплив на певний із методів. У цілому перераховані важелі взаємодіють та виступають цілісною системою понять і показників, за допомогою котрих відбувається організація та регулювання інвестиційних вкладень у цінні папери сучасного банку. Наскільки виважено будуть застосовані інструменти та важелі в процесі управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів, настільки й буде ефективною у своїй реалізації запропонована організаційна модель. Таким чином, методичною складовою організаційної моделі управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів виступатимуть методи, інструменти та важелі, використання яких уможливить захисту інвестицій банку у цінні папери від негативного впливу та загроз ринкового середовища.

Функціональна складова запропонованої організаційної моделі знайде свій прояв у реалізації низки функцій, зокрема: діагностичної, стабілізаційної, адаптивної, нормативної, регулюючої, захисної та контрольної.

Відповідно поставленій меті та існуючих завдань, методів й інструментів, функцій, процес побудови організаційної моделі управління

інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів, що запропонована для реалізації АТ «ТАСКОМБАНК» повинен складатись із таких етапів (рисунок 3.4).

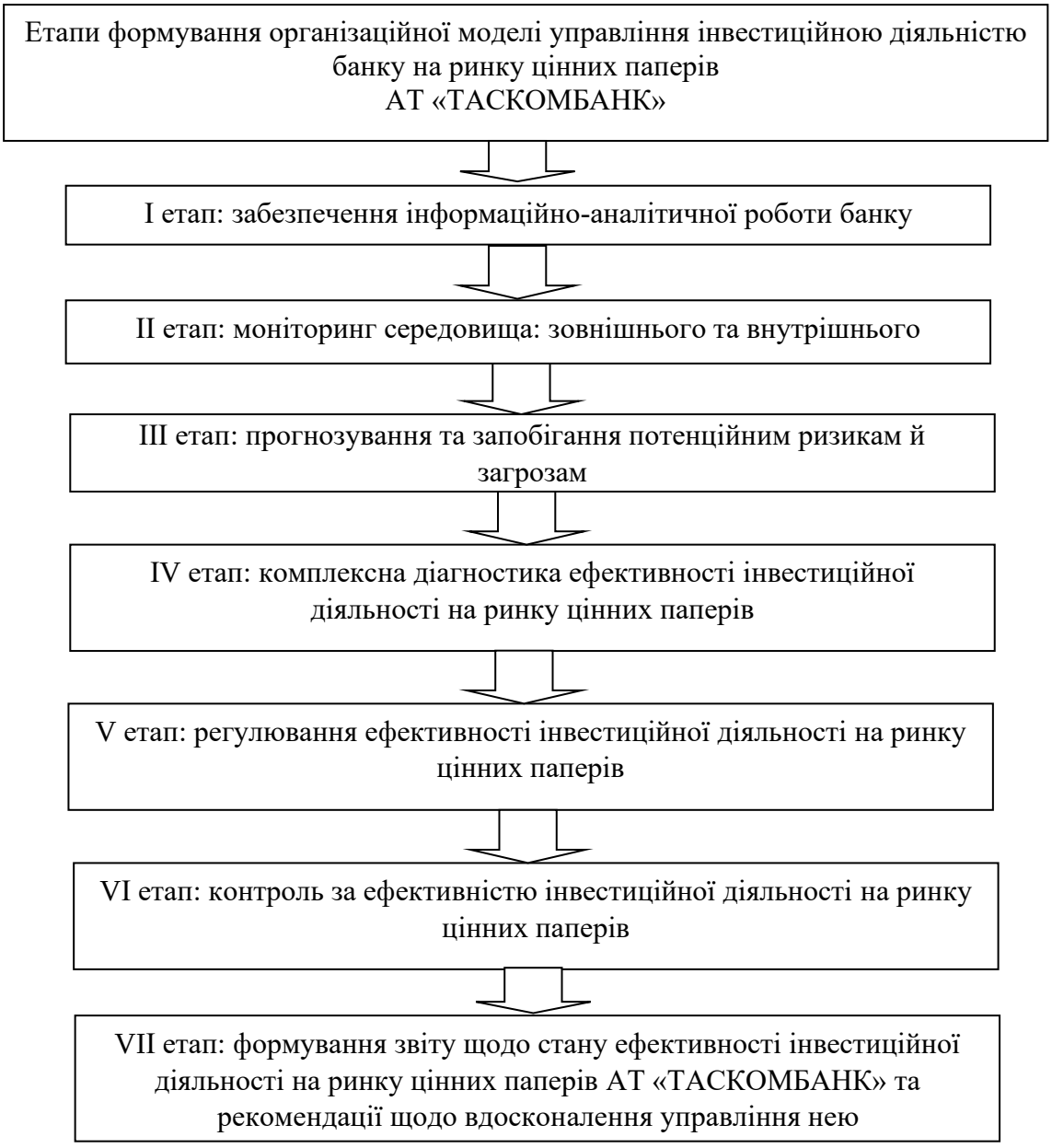

Рисунок 3.4 – Етапи формування організаційної моделі управління інвестиційною діяльністю на ринку цінних паперів (запропоновано для АТ «ТАСКОМБАНК»)

Забезпечувальна складова запропонованої організаційної моделі управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів охоплює

такі види як: нормативно-правове та інституційне забезпечення, методичне та інформаційне забезпечення, кадрове і техніко-технологічне забезпечення, фінансове й контрольно-моніторингове забезпечення. Процес розбудови організаційної складової управління інвестиційною діяльністю досліджуваного у роботі АТ «ТАСКОМБАНК», включатиме такі дії: визначення цілей і завдань; прорахунок загальних параметрів; виокремлення специфічних характеристик організаційної структури; розробка документів та положень щодо організаційної структури (рисунок 3.5).

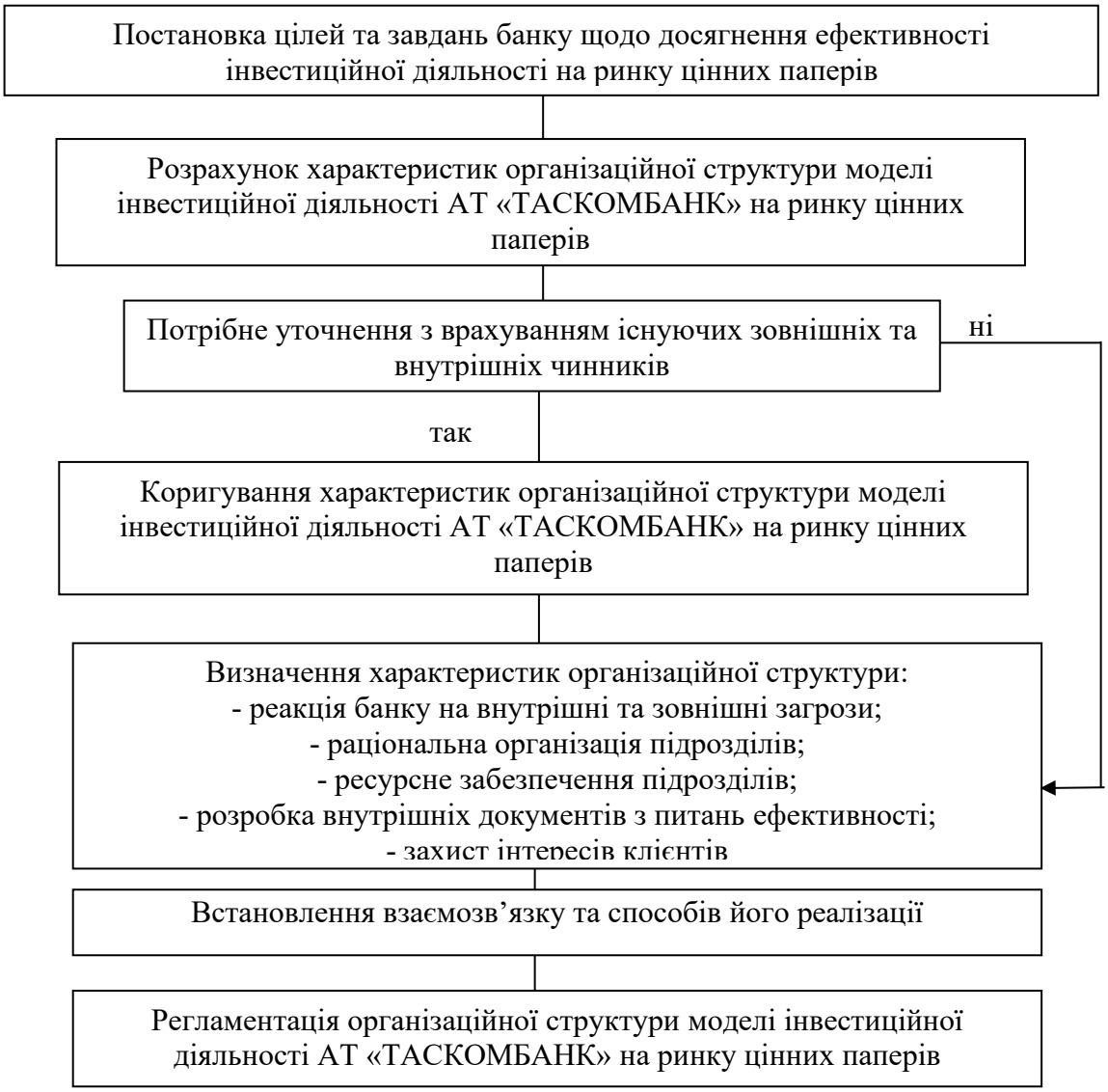

Рисунок 3.5 – Алгоритм побудови вдосконаленої організаційної структури моделі управління інвестиційною діяльністю АТ «ТАСКОМБАНК» на ринку цінних паперів (складено автором)

Розрахунок загальних характеристик виокремлює основні напрями проєктування організаційної структури управління інвестиційною діяльністю досліджуваного АТ «ТАСКОМБАНК» на ринку цінних паперів: специфіка підсистем функціональних, що забезпечують її досягнення; кількість рівнів системи управління; ступінь централізації повноважень й відповідальності на кожному з рівнів управління та вимоги до персоналу. Отже, організаційну структуру моделі управління інвестиційною діяльністю АТ «ТАСКОМБАНК» на ринку цінних паперів можна розподілити у відповідності до трьох рівнів:

– стратегічний рівень (Спостережна рада, Правління банку);

– тактичний рівень (інвестиційний департамент; маркетинговий, юридичний підрозділи, підрозділи безпеки та банківських ризиків, служба внутрішнього аудиту, комітет з управління активами та пасивами, тарифний комітет);

– оперативний рівень (створення робочих груп у разі потреби).

Практичне удосконалення організаційної структури може відбуватися у два способами: або через збільшення витрат на формування нових для виконання додаткових функцій; або через зменшення витрат – для банків, котрі відчувають складнощі із подальшою діяльністю існуючих організаційних структур. В результаті здійснених досліджень слід зауважити, що забезпечення ефективності інвестиційної діяльності досліджуваного АТ «ТАСКОМБАНК» на ринку цінних паперів – є доволі складним та працемістким управлінським процесом, в якому досягнення бажаного рівня зазначеної ефективності може бути лише спільним результатом взаємодії підрозділів банку, котрі прямо чи опосередковано впливають на інвестиційну діяльність.

Відтак, в організаційній моделі управління інвестиційною діяльністю АТ «ТАСКОМБАНК» на ринку цінних паперів на першопочатковій стадії здійснюється діагностика стану ефективності інвестиційної діяльності банку на ринку цінних паперів, моніторинг ризиків і загроз, підбір методів і інструментів та засобів уникнення ймовірних небезпек (рисунок 3.6).

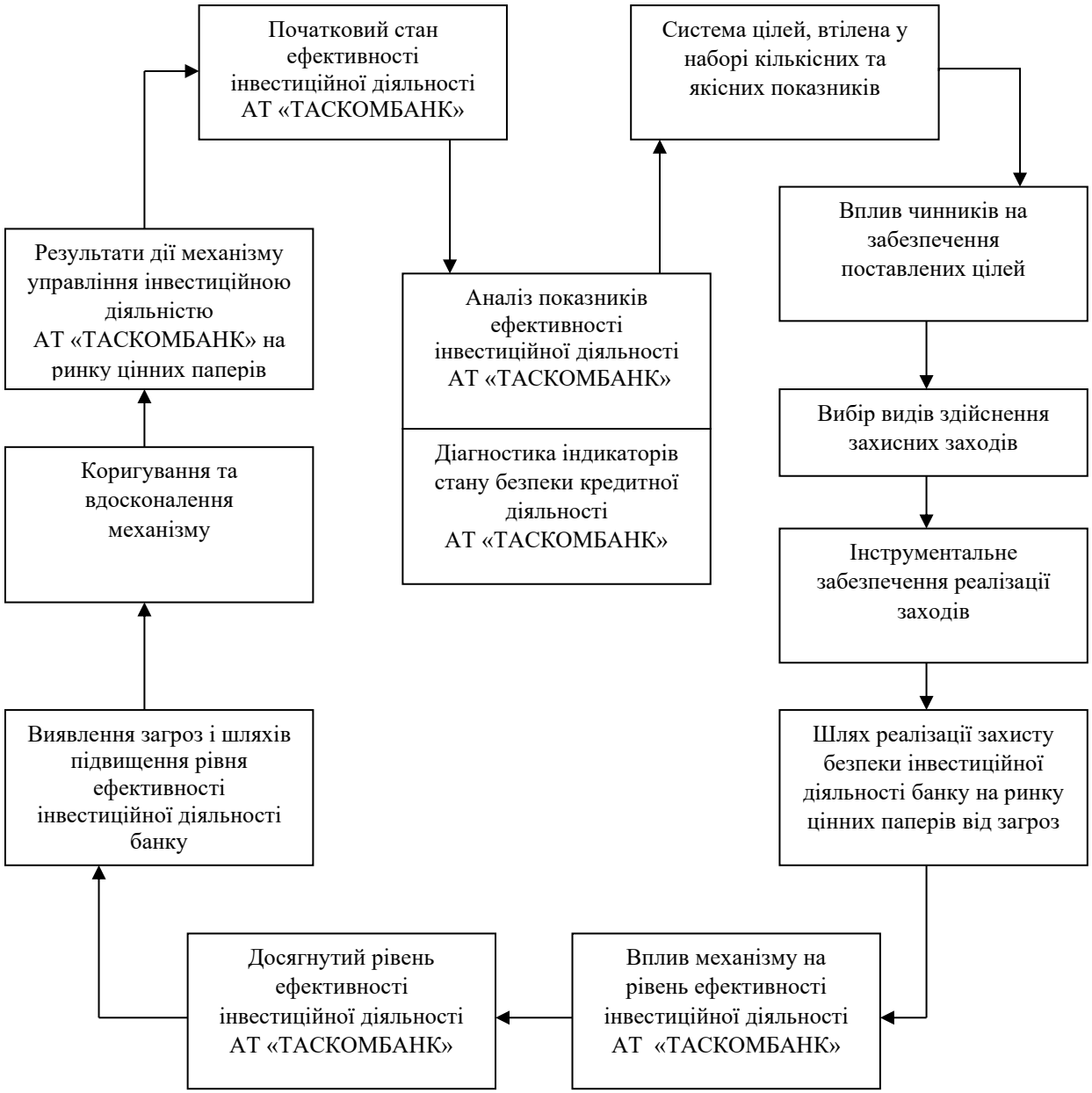

Рисунок 3.6 – Організаційна модель управління інвестиційною діяльністю АТ «ТАСКОМБАНК» на ринку цінних паперів (запропоновано автором)

На основній стадії реалізації запропонованої моделі втілюється комплекс захисних дій для уникнення та усунення загроз, котрий дозволяє забезпечити високий рівень безпеки інвестиційних вкладень у цінні папери. На фінальній стадії ведеться повторний моніторинг загроз та обґрунтовуються рішення про додаткове коригування превентивних заходів.

Актуальним при реалізації заходів управлінського впливу на ефективність інвестиційної діяльності АТ «ТАСКОМБАНК» на ринку цінних паперів також є дотримання етапності дій:

- по-перше, визначення загроз забезпечення ефективності інвестиційної діяльності на ринку цінних паперів, оцінка рівня їх небезпечності та механізмів негативного впливу на фінансовий стан банку;

- по-друге, виявлення прогалин у забезпеченні ефективності інвестиційної діяльності на ринку цінних паперів та розробка і імплементація захисту із протидії негативному впливу загроз;

- по-третє, виокремлення сильних сторін та переваг в інвестиційній діяльності банку та імплементація заходів мінімізації ризиків вкладання коштів;

- по-четверте, формування сприятливих умов ведення фінансово-господарської діяльності, імплементація захисту банківських операцій.

Після розроблення дієвих заходів щодо підвищення ефективності інвестиційної діяльності, відбувається їх імплементація, координація та контроль досягнення показників. Задля безперервного спостереження за рівнем досягнутих показників та визначення ступеня ефективності реалізованих заходів доцільно застосовувати моніторинг.

Отже, основне завдання щодо вдосконалення управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів, в умовах військового конфлікту на нашій території, глобальної дестабілізації та суттєвої волатильності ринкового середовища – це розробка обґрунтованих управлінських рішень за використання допомоги завдань, функцій, принципів, методів, інструментів та важелів, котрі поєднані в цілісну організаційну модель управлінської діяльності. Зокрема, запроєктована та запропонована до імплементації АТ «ТАСКОМБАНК» організаційна модель управління інвестиційною діяльністю на ринку цінних паперів може сприяти забезпеченню ефективного та прибуткового функціонування даного банку не лише в поточній ситуації, а й в довгостроковій перспективі.

Висновки

Відповідно до мети та поставлених в роботі завдань у ході дослідження було обґрунтовано теоретико-методичні засади управління інвестиційної діяльності банку на ринку цінних паперів та визначено організаційне забезпечення його вдосконалення.

В першому розділі роботи досліджено зміст інвестиційної діяльності банку на ринку цінних паперів, досліджено економічну сутність інвестиційної діяльності, склад та істотні характеристики інвестиційних вкладень банків на ринку цінних паперів. Визначено, що різниця підходів до трактування поняття «інвестиції» зумовлена різноманіттям їх форм та об'єктів вкладення коштів. На сьогодні не існує уніфікованого підходу до поняття «банківські інвестиції», тому було узагальнено підходи до визначення термінів «банківські інвестиції» та «інвестиційна діяльність банку» науковцями. Систематизація та аналітичне узагальнення джерел дало змогу сформулювати власне бачення поняття «банківська інвестиційна діяльність» як діяльності банків на ринках капіталу та на організованих товарних ринках з метою розміщення акумульованих фінансових ресурсів від свого імені та від імені клієнтів банку в інструменти цих ринків задля отримання доходів.

Класифікація інвестицій має важливе значення в контексті управління ними, оскільки дозволяє розробляти диференційовані підходи із врахуванням специфіки окремих видів інвестиційних вкладень банку. На основі систематизації наукових підходів до класифікації банківських інвестицій, було запропоновано доповнити класифікаційний розподіл банківських інвестицій на основі поєднання двох критеріїв, а саме джерел походження коштів, що йдуть на інвестування, та ступеню ризикованості активів, в які ці кошти вкладаються.

На сьогоднішній день у світовій практиці управління інвестиціями можна виокремити дві узагальнені моделі інвестиційної діяльності банків: англосаксонська та континентальна. Засадничою умовою здійснення

ефективної інвестиційної діяльності банку є розробка ним та впровадження в його практику виваженої та дієвої інвестиційної політики. Відповідно були згруповані за сутнісним вмістом найбільш поширені підходи до визначення інвестиційної політики, а саме: дефініційний, стратегійний та функціональний. результатом втілення інвестиційної політики на ринку цінних паперів є сформований банком портфель цінних паперів, який безпосередньо виступає об'єктом управління під час реалізації розробленої інвестиційної політики.

У другому розділі роботи: проведено аналіз банківських інвестицій на ринку цінних паперів України у 2018-2022 роках; здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «ТАСКОМБАНК» у 2020-2022 роках.

Оскільки, український банківський сектор характеризується наявністю крупних мережевих «гравців» - системних банків, то і вплив банківського сектору на ринок цінних паперів суттєвий, адже найбільшу частку серед загальних операцій на цьому ринку, займають операції банків, які здійснюються на різних його сегментах. У 2019-2021 роках відбувалось значне зростання обсягів торгів на ринку цінних паперів. Співвідношення загальних обсягів торгів на ринку цінних паперів до ВВП зростало з 16,6% у 2018 році до 19,58% у 2019 році та до 23,87% у 2020 році. У 2021 році дане співвідношення дещо скоротилось до 19,77%, а вже у воєнному 2022 році становило лише 12%. Зрозуміло, що скоротився як сам ВВП, так і обсяги торгів на ринку цінних паперів. Кризовий 2022 рік характеризувався стрімким скороченням обсягів емісії цінних паперів: загальне скорочення випуску емісійних цінних паперів склало майже 50%. Серед фінансових інструментів на вітчизняному ринку цінних паперів найбільшими за обсягом торгів протягом 2018-2022 років були саме операції з державними облігаціями. Акцент в активних операціях банківської системи України протягом дослідженого періоду поступово змістився із кредитних операцій до вкладення коштів у цінні папери держави.

Акціонерне товариство «ТАСКОМБАНК» – це великий банк з приватним капіталом та один з найстаріших українських роздрібних банків. Банк входить до інвестиційно-фінансової групи ТАС та включений до затвердженого НБУ

переліку системно важливих банків. Власний капітал банку зростає, а чисті активи та зобов'язання суттєво зростали у 2021 році, а у 2022 році дещо скоротились. У структурі активів АТ «ТАСКОМБАНК» найбільшу частку займають кредити та заборгованість клієнтів в цілому, а в розрізі груп позичальників – лідерську позицію утримують кредити юридичних осіб. Загалом, даний банк чітко концентрує увагу саме на обслуговуванні корпоративних клієнтів. Друге за обсягами місце серед активів банку займають цінні папери держави. Протягом 2020-22 років банк працює прибутково, хоча у 2022 році відбулось суттєве скорочення його обсягу. АТ «ТАСКОМБАНК» дотримується визначених НБУ економічних нормативів. АТ «ТАСКОМБАНК» здійснює свою інвестиційну діяльність загалом та на ринку цінних паперів зокрема таким чином, щоб вона була ефективною при мінімальних інвестиційних ризиках, задовольняла потреби ринку у переливі капіталів, а це в свою чергу сприятиме розвитку економіки. У структурі активів АТ «ТАСКОМБАНК» у 2020 році портфель цінних паперів займав досить значну питому вагу – 29,4%, у 2021 році – 33,7%, а у 2023 році вже 34,9% це пояснюється тим, в сучасних нестабільних умовах функціонування фінансового ринку та економіки країни, в цілому, банк тяжіє до вкладення коштів у безризикові та високоліквідні активи (ОВДП).

У третьому розділі роботи обґрунтовано напрями вдосконалення управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів за матеріалами АТ «ТАСКОМБАНК». Банк регулярно проводить оцінку бізнес-моделі, котра використовується для управління фінансовими активами (цінними паперами) із метою генерування грошових потоків. Оскільки, ринок цінних паперів України у зв'язку із початком повномасштабних військових дій тимчасово призупиняв свою роботу і відновлення відбулось лише у третьому кварталі 2022 року. ОВДП які розміщуються на первинному ринку утримуються АТ «ТАСКОМБАНК» до визначеного моменту їх погашення із отриманням визначеного по них доходу. Переважають, знову ж таки, військові ОВДП. Така моноструктура портфеля цінних паперів АТ «ТАСКОМБАНК»

пояснюється високою привабливістю державних цінних паперів, котрим на вітчизняному ринку немає конкурентів на даний момент часу. Суттєва питома вага портфеля цінних паперів в активах банку обумовлює необхідність формування дієвої та ефективної організаційної моделі управління. Основне завдання щодо вдосконалення управління інвестиційною діяльністю банку на ринку цінних паперів, в умовах військового конфлікту на нашій території, глобальної дестабілізації та суттєвої волатильності ринкового середовища – це розробка обґрунтованих управлінських рішень за використання допомоги завдань, функцій, принципів, методів, інструментів та важелів, котрі поєднані в цілісну організаційну модель управлінської діяльності. Запропонована до імплементації АТ «ТАСКОМБАНК» організаційна модель управління інвестиційною діяльністю на ринку цінних паперів може сприяти забезпеченню ефективного та прибуткового функціонування даного банку не лише в поточній ситуації, а й в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/ (дата звернення: 17.10.2023)

2. Банківська справа: навч. посібник / за ред. проф. Р. І.Тиркало. – Тернопіль: Карт-бланш, 2001. –314 с.

3. Банківські операції : навч.посіб. / Н.І.Демчук, О.В. Довгаль, Ю.П.Владика – Дніпро: Пороги, 2017. – 461 с.

4. Банківські операції: підручник / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.; за ред. А.М. Мороза. – 3-є вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2008. –608 с.

5. Береславська О.І. Діяльність банків на ринку цінних паперів України / О.І.Береславська // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2016. – №2. – С.21-30.

6. Бірюков І.А. Цивільне право України. Загальна частина: навч. посіб. / І.А. Бірюков, Ю.О. Заїка – Київ: КНТ, 2006. – 480 с.

7. Богріновцева Л. Особливості розвитку ринку державних боргових цінних паперів України / Л. Богріновцева, О. Ключка // Економіка та суспільство – 2023 – №53 . [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-14 (дата звернення: 17.10.2023)

8. Болдова А. А. Інвестиційна діяльність банків України / А. А. Болдова, Г. І. Романова // Збірник наукових праць НУ ДПСУ. – 2013. – №1. – С. 6–13.

9. Васильєва Т.А. Фінансовий інструментарій забезпечення ефективного функціонування інвестиційного ринку / Т.А. Васильєва, С.В. Лєонов, О.В. Макарюк // Механізм регулювання економіки. – 2009. –№ 3. – Т.1. – С.180-189.

10. Васькович І. М. Політика фінансових послуг комерційного банку / І.М.Васькович // Соціально-економічні дослідження в перехідний період.

Фінансова політика приватизованих підприємств і механізми її реалізації: Збірник наукових праць – Львів, 2013. – Вип. XLII. – С. 195–199

11. Васюренко О.В. Банківські операції: навч. посіб. / О.В. Васюренко. – 6-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 318 с.

12. Вовчак О. Д. Інвестування : навч. посіб. / О. Д. Вовчак. – Львів: Новий Світ-2000, 2007. – 544 с.

13. Галенко О. М. Методи економічного аналізу цінних паперів для формування інвестиційного портфеля на фінансовому ринку України : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / О. М. Галенко; Київ. нац. екон. унт. – К., 2016. – 19 с

14. Дема Д. І. Фінансовий ринок : навч. посіб. / Д. І. Дема, І. В. Абрамова, Л. В. Недільська ; за заг. ред. Д. І. Деми. – Житомир : ЖНАЕУ, 2017. – 448 с.

15. Державний борг та гарантований державою борг. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovanij-derzhavju-borg (дата звернення: 17.10.2023)

16. Епіфанов А. О. Операції комерційних банків : навч. посібник / А. О. Епіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало – Суми : ВТД «Університетська книга», 2015. – 452 с.

17. Еш С. М. Фінансовий ринок: навч. посіб. / С. М. Еш – Київ: ЦУЛ, 2009. –528 с.

18. Кириченко О. Діяльність інвестиційних банків в Україні: проблеми та перспективи розвитку / О. Кириченко // Банківська справа. – 2018. – № 2. –С. 57-72.

19. Кльоба Л. Г. Банківська інвестиційна діяльність на ринку цінних паперів / Л.Г.Кльоба // Економіка та держава. – 2016. – № 6. – С.20-24.

20. Кльоба Л.Г. Інвестиційна політика банків України в умовах ринкової трансформації економіки /Л.Г.Кльоба // Регіональна економіка – 2008 – №1 – С. 183-190.

21. Кльоба Л.Г. Система управління банківською інвестиційною діяльністю / Л.Г. Кльоба // Науковий вісник НЛТУ України. – 2017. – №7 – С. 190-197.

22. Кремень О. Військові облігації як інструмент фінансування видатків державного бюджету України в умовах воєнного часу / О. Кремень, В. Швидка // Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації : тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 7 жовтня 2022 року). – Київ : КНУТД, 2022. – С. 98–100.

23. Кузнєцова Є.А. Поняття та ознаки професійних учасників ринку цінних паперів в Україні / Є.А.Кузнєцова // Прикарпатський юридичний вісник. – 2019. –№ 3. –С. 81-89.

24. Матюшенко І. Ю. Інвестування: навч. посібник / І. Ю. Матюшенко. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – 396 с

25. Михальчишина Л.Г. Цінні папери: види та систематизація для облікових цілей / Л. Г. Михальчишина // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. –2015. – Вип. 12. – С. 258-261.

26. Мозговий О. М. Фондовий ринок: навч. посіб. / О.М.Мозговий –К.: КНЕУ, 1999. –316 с.

27. Новий словник іншомовних слів – К.: «Арій», 2008 – 672 с.

28. Офіційний сайт АТ ТАСКОМБАНК [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://tascombank.ua/(дата звернення: 14.11.2023)

29. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ (дата звернення: 17.04.2023)

30. Паласевич М. Б. Інвестиційна політика банків : умови та чинники розвитку / М. Б. Паласевич, К. М. Слюсарчик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2015. – № 18. – С. 235-239

31. Пересада А. А. Управління банківськими інвестиціями : монографія / А. А. Пересада, Т. В. Майорова – К. : КНЕУ, 2005. – 388 с.

32. Печенко О. О. Теоретичні підходи до визначення сутності інвестиційної політики банку / О. О. Печенко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2015. – № 2. – С. 71-75

33. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: закон: [прийнято Верховною Радою 02 груд. 2010р.] : офіц. текст : станом на 01.04.2023 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 10.10.2023)

34. Прасолова С. Особливості формування кредитної політики банків України з довгострокового інвестування / С. Прасолова // Вісник НБУ. – 2014. – № 11. – С. 4–7.

35. Приказюк Н. В. Інвестиційна діяльність комерційних банків на ринку цінних паперів: Дис... канд. наук: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2007 – 187 с.

36. Примостка Л.О. Аналіз банківської діяльності: теорія і практика: дис... д-ра екон. наук: 08.06.04 / Л.О. Примостка, КНЕУ – К., 2002. – 481 с.

37. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: закон: [прийнято Верховною Радою 7 груд. 2000 р.] : офіц. текст : станом на 28.04.2023 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/ed20230428#Text (дата звернення: 17.10.2023)

38. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України [Електронний ресурс] : постанова : [прийнято Правлінням НБУ 21.02.2018 № 14] : офіц. текст : за станом на 13.01.2021 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18#Text (дата звернення: 17.11.2023)

39. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс]: постанова [прийнято Правлінням НБУ 28 серп. 2001 р. № 368] :офіц. текст : станом на 11.05.2023 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text (дата звернення: 03.11.2023)

40. Про затвердження Положення про застосування НБУ стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи [Електронний

ресурс] : постанова [прийнято Правлінням НБУ 17.09.2015 № 615] :офіц. текст : станом на 15.04.2023 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15#Text (дата звернення: 03.11.2023)

41. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс]: закон: [прийнято Верховною Радою 18 вер. 1991 р. № 1561-XII] : офіц. текст : станом на 10.10.2022 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text (дата звернення: 17.04.2023)

42. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки [Електронний ресурс]: закон: [прийнято Верховною Радою 23 лют. 2006 р. № 3480-IV] : офіц. текст : станом на 29.07.2023 // Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text(дата звернення: 17.04.2023)

43. Пшик Б. І. Фінансові інвестиції банків: навч. посібник / Б. І. Пшик, О. М. Сарахман, Н. П. Дребот – К.: УБС НБУ, 2018. – 208 с.

44. Ринок цінних паперів в Україні сьогодні складається лише з ОВДП [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://cutt.ly/JwYfbczM (дата звернення: 17.10.2023)

45. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку: навч. посібник / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2015. – 314 с.

46. Сидоренко В.А. Теоретичні та організаційні засади формування та реалізації інвестиційної політики банку / В.А.Сидоренко // Науковий вісник Херсонського державного університету – 2020. – Вип. 37. – С.86-89.

47. Скоробогатова Н. Є. Інвестування: навч. посіб. / Н. Є. Скоробогатова – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 361 с.

48. Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д-р юр.наук., проф. Л. К. Воронової. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К.: Алерта, 2011– 558 с.

49. Стечишин, Т. Б. Банківська справа : навч. посіб. / Т. Б. Стечишин, Б. Л. Луців. – 2-ге вид., випр. і доповн. – Тернопіль : ТНЕУ, 2019. – 409 с.

50. Таскомбанк : огляд [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://financer.com/ua/kompania/taskombank/ (дата звернення: 17.10.2023)

51. Фінансовий менеджмент у банку. навч. посіб. / Т.О. Журавльова, Ю.П. Макаренко, Л.Л. Турова, А.Ю. Сірко – Дніпро: Пороги, 2021. – 360 с.

52. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник / Л. О. Примостка. – 3-тє вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2012. – 338 с.

53. Фондовий ринок: підручник: у 2 кн. / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, В.В. Вірченко та ін./ заг. ред. В.Д. Базилевича. – Київ: Знання, 2015. – 621 с.

54. Харченко А.М. Господарсько-правове забезпечення інвестиційної функції банків: дис… канд.економ.наук. 12.00.04. / А.М. Харченко. – Харків, 2019. – 195 с.

55. Ярошевич Н.Б. Державне управління інвестиційною діяльністю: Навчальний посібник / Н. Б. Ярошевич, І. Ю. Кондрат, А. І. Якимів.–Львів.: «Новий Світ-2000», 2020. – 429 с.

56. Shvydka S.A. Trends of the Ukrainian banks activities in the securities market / S.A. Shvydka, N.A. Khrushch // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2023 – С. 41-43

Додатки